

Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista medianvapausasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi mediamarkkinoiden valvontaa koskeva laki. Esityksellä ehdotetaan annettavaksi eurooppalaista medianvapausasetukseen liittyvää täydentävää kansallista sääntelyä.

Ehdotuksen mukaan Liikenne- ja viestintävirasto arvioisi mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutuksia tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Esityksessä ehdotetaan, että arviointi tehtäisiin niiden mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen osalta, jotka ylittävät kilpailulain mukaisen yrityskauppojen ilmoituskynnyksen. Ehdotuksen mukaan Liikenne- ja viestintäviraston hoidettavaksi säädettäisiin myös ne eurooppalaisessa medianvapausasetuksessa tarkoitetut muut valvontatehtävät, jotka koskevat mediamarkkinoiden toimintaa. Kyse on uusista viranomaistehtävistä.

Lisäksi lakiin sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja oikeudenkäymiskaareen ehdotetaan lisättäväksi informatiivinen viittaus eurooppalaiseen medianvapausasetukseen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 8.8.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	4
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	5
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	5
2.1 Medianvapausasetuksen tavoitteet	5
2.2 Medianvapausasetuksen pääasiallinen sisältö	5
3 Nykytila ja sen arviointi.....	15
3.1 Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan ilmoitusvelvollisuutta koskeva kansallinen sääntely	15
3.2 Toimituksellista riippumattomuutta koskeva kansallinen sääntely ja itsesääntely	16
3.3 Lähdesuojaa koskeva kansallinen sääntely	16
3.4 Kansallista sääntelyviranomaista koskeva kansallinen sääntely	18
3.5 Yrityskauppojen arviointia koskeva kansallinen sääntely.....	19
3.6 Valtion mainontaa koskeva kansallinen sääntely	20
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	21
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	21
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	22
4.2.1 Vaikutukset yrityksiin	22
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	24
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	26
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	26
5.1.1 Median keskittymien arviointi	26
5.1.2 Valtion mainontaa koskevien velvoitteiden viranomaisseuranta ja –raportointi	27
5.1.3 Salassa pidettävien tietojen antaminen mediapalvelulautakunnalle ja muiden EU-maiden kansallisille sääntelyviranomaisille	28
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	29
5.2.1 Ruotsi	29
5.2.2 Tanska	30
6 Lausuntopalaute.....	31
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	31
7.1 Laki mediamarkkinoiden valvonnasta	31
7.2 Laki sähköisen viestinnän palveluista.....	38
7.3 Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä.....	39
7.4 Oikeudenkäymiskaari.....	39
9 Voimaantulo	40
8 Toimeenpano ja seuranta	40
9 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	41
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	41
10.1 Ahvenanmaan asema ja suhde itsehallintoon.....	41
10.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja.....	41
10.3 Omaisuudensuoja ja elinkeinovapaus	43

LAKIEHDOTUKSET	45
mediamarkkinoiden valvonnasta.....	45
sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 30 §:n muuttamisesta.....	49
sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 5 §:n muuttamisesta.....	50
oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 § muuttamisesta.....	51
LIITE	52
RINNAKKAISTEKSTIT	52
sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 30 §:n muuttamisesta.....	52
sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 5 §:n muuttamisesta.....	53
oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 § muuttamisesta.....	54

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan komissio (jäljempänä myös komissio) julkaisi 16.9.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla (eurooppalainen medianvapausasetus) ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta ([COM \(2022\) 457 final](#)) vaikutusarviointeinen ([SWD\(2022\) 286 final](#), [SEC\(2022\) 322 final](#)). Asetusehdotuksen tarkoituksena on poistaa mediasisämarkkinoita ja mediapalveluiden tarjoajia koskevia ongelmia. Lisäksi ehdotuksen tarkoituksena on suojella median moninaisuutta ja itsenäisyyttä EU:ssa sekä varmistaa, että julkiset ja yksityiset mediayhtiöt voivat nykyistä helpommin toimia EU:n sisämarkkinoilla huomioiden media-alan murroksen ja digisiirtymän.

Median vapautta koskeva säädösehdotus on osa EU:n pyrkimyksiä edistää demokraattista osallistumista, disinformaation torjumista sekä median vapauden ja moninaisuuden tukemista Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman mukaisesti. Säädösehdotus perustuu komission oikeusvaltioraportteihin ja audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan direktiiviin (AVMS-direktiivi, 2010/13/EU). Lisäksi ehdotus perustuu digipalvelusäädökseen (DSA, [EU] 2022/2065), digimarkkinasäädökseen (DMA, [EU] 2022/1925) ja uusiin disinformaation torjuntaa edistäviin käytäntöohjeisiin (COM/2021/262 final). Ehdotuksen taustalla oli komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin unionin tilasta 15.9.2021 pitämä puhe, jossa hän ilmoitti eurooppalaisesta medianvapaussäädöksestä, jolla vahvistettaisiin eurooppalaisen median vapautta, joka on demokratian keskeinen tukipilari.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Komission ehdotuksesta eurooppalaiseksi medianvapaussäädökseksi annettiin eduskunnalle 10.11.2022 valtioneuvoston U-kirjelmä ([U 84/2022 vp](#)) ja sen jälkeen U-jatkokirje ([UJ 43/2023 vp](#)). Suomi kannatti asetusehdotuksen tavoitteita edistää moniarvoisen ja riippumattoman median toimintaa EU:ssa. Suomi kuitenkin kiinnitti huomiota muun muassa sääntelyn selkeyteen suhteessa olemassa olevaan sääntelyyn. Suomi piti tärkeänä, että asetusta jätetään riittävästi liikkumavaraa käytännön toteutukseen kansallisesti, ja ettei asetusta lisätä kohtuuttomasti kansallisten viranomaisten tai mediapalveluiden tarjoajien hallinnollista taakkaa. Eduskunnassa asiaa käsitelivät liikenne- ja viestintävaliokunta, perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta. Eduskunta yhtyi lausunnossaan valtioneuvoston kantaan ([LiVL 40/2022 vp](#), [PeVL 103/2022 vp](#)).

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen ([10954/23](#)) ehdotuksesta 21.6.2023. Euroopan parlamentti hyväksyi neuvottelukantansa säädösehdotukseen täysistunnessaan 3.10.2023 ([P9_TA\(2023\)0336](#)).

Neuvottelujen edetessä neuvoston ja parlamentin toimesta asetusehdotukseen lisättiin joitakin uusia kohtia. Euroopan parlamentille oli tärkeää laajentaa valtion mainontaa koskevat velvoitteet koskemaan kaikkia julkisia tahoja niiden koosta ja palveluiden kattavuudesta huolimatta. Lisäksi neuvotteluiden aikana kansallisten viranomaisten velvoitteita lisättiin liittyen muun muassa tiedotusvälineiden omistusta koskevan kansallisen rekisterin kehittämiseen. Liikenne- ja viestintäministeriö järjesti sidosryhmille 19.10.2022 ja 8.2.2024 kuulemistilaisuudet, joiden tavoitteena oli tiedottaa eurooppalaisen medianvapausasetuksen sisällöstä ja neuvottelutilanteesta sekä kartoittaa suomalaisten toimijoiden näkemyksiä keskeisistä neuvottelukysymyksistä.

Eurooppalaista medianvapausasetusta käsiteltiin neuvoston audiovisuaali- ja media-alan työryhmän kokouksissa ajalla 29.9.2022–11.1.2024. Euroopan parlamentti hyväksyi mietintönsä 13.3.2024.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 11.4.2024 [asetuksen \(EU\) 2024/1083](#) mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta (eurooppalainen medianvapausasetus), jäljempänä *medianvapausasetus*. Asetuksen soveltaminen alkaa vaiheittain 8.11.2024 lähtien kuitenkin niin, että asetusta sovelletaan pääsääntöisesti 8.8.2025 alkaen.

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä. Valmistelun aikana on käyty taustoittavia keskusteluja oikeusministeriön, sisäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, Valtiontalouden tarkastusviraston sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen viranhaltijoiden kanssa. Komissio järjesti jäsenvaltioille tiedotus- ja keskustelutilaisuuden asetuksen täytäntöönpanosta joulukuussa 2024.

Luonnos hallituksen esityksestä on ollut lausuntopalvelu.fi-sivustolla avoimessa lausuntomenettelyssä xx.xx.xx24-xx.xx.2025

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Medianvapausasetuksen tavoitteet

Medianvapausasetuksen tavoitteena on turvata mediapalvelujen moniarvoisuus ja riippumattomuus EU:n alueella sekä vahvistaa mediapalvelujen sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa koskevat yhteiset säännöt. Asetuksen sääntöjen tavoitteena on vahvistaa tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja riippumattomuuden suojelua EU:ssa sekä edistää julkisten ja yksityisten tiedotusvälineiden rajat ylittävää toimintaa EU:n sisämarkkinoilla ilman perusteetonta painostusta median toimintaympäristön digitalisaatio huomioon ottaen.

2.2 Medianvapausasetuksen pääasiallinen sisältö

Medianvapausasetus pitää sisällään kolme kokonaisuutta, jotka sisältävät jokseenkin toisistaan erillisiä säännöksiä ja velvoitteita. Asetuksen keskeiset velvoitteet koskevat toimituksellisen riippumattomuuden ja journalististen lähteiden suojelua (4 artikla), julkisten tiedotusvälineiden eli yleisradioyhtiöiden riippumatonta toimintaa (5 artikla), tiedotusvälineiden omistuksen läpinäkyvyyttä (6 artikla), mediamarkkinoiden keskittymien vaikutusten arviointia suhteessa tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen (22–23 artiklat) sekä valtion mainonnan jakamista mediapalveluiden tarjoajille ja verkkoalustoille (25 artikla). Lisäksi asetus sisältää velvoitteita erittäin suurille verkkoalustoille siltä osin, kun ne käsittelevät mediapalveluiden tarjoajien sisältöä verkkoalustoillaan (18–19 artiklat). Asetuksella myös luodaan uusia sääntöjä koskien käyttäjien oikeutta muokata mediatarjontaa laitteissa ja rajapinnoissa (20 artikla) sekä yleisömittausjärjestelmien läpinäkyvyyttä (24 artikla).

Lisäksi asetuksessa säädetään uudesta riippumattomasta eurooppalaisesta mediapalvelulautakunnasta, joka koostuu kansallisten mediaviranomaisten tai -elinten edustajista ja jota avustaa komission sihteeristö. Lautakunta edistää EU:n medialainsäädännön tehokasta ja johdonmukaista soveltamista. Se korvaa audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten sääntelyviranomaisten ryhmän (ERGA), joka perustettiin audiovisuaalisia mediapalveluja koskevalla direktiivillä.

Medianvapausasetus on suoraan sovellettavaa oikeutta. Medianvapausasetuksessa on kuitenkin asetettu jäsenvaltioille eräitä velvollisuuksia täydentää sääntelyä. Ne liittyvät yleisradioyhtiöiden johtajien ja johtoelinten jäsenten valinta- ja irtisanomisperusteisiin sekä kriteereihin (5 artikla) ja mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutusten arviointien menettelysääntöihin (22 artikla). Asetuksessa on lisäksi säädetty eräistä mahdollisuuksista kansallisen toimivaltaisen viranomaisen määrittämiseen (artikla 20, artikla 22 ja artikla 25).

Tämän hallituksen esityksen ulkopuolelle on rajattu medianvapausasetuksen 5 artikla, joka koskee yksinomaan julkisen palvelun mediaa eli manner-Suomessa Yleisradio Oy:tä ja Ahvenanmaalla Ålands Radio & Tv ab:ta. Yleisradio Oy:tä koskevien muutosten täytäntöönpano valmistellaan liikenne- ja viestintäministeriössä erikseen, sillä säännösten toimeenpano aiheuttaa muutoksia lakiin Yleisradio Oy:stä (1380/1993, jäljempänä Yle-laki). Medianvapausasetuksen mukaiset muutokset Yle-lakiin on nähty tarkoituksenmukaiseksi tehdä samalla, kun Yle-lakiin tehdään muut kansalliset muutokset Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioineen parlamentaarisen työryhmän ehdottamalla tavalla. Parlamentaarinen työryhmä työperustui pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan. Parlamentaarisen työryhmän mietintö julkaistiin 12.9.2024.

I luku; yleiset säännökset

Asetuksen 1 artiklassa säädetään asetuksen kohteesta ja soveltamisalasta. Artiklassa on listattu muita unionissa vahvistettuja säädöksiä, joihin asetus ei vaikuta. Näitä ovat muun muassa digipalveluasetus ja poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta annettu asetus (EU) 2024/900. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on mahdollisuus hyväksyä yksityiskohtaisempaa tai tiukempaa sääntelyä koskien eräitä asetuksen kattamia sääntöjä edellyttäen, että kyseisillä säännöillä varmistetaan tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja toimituksellisen riippumattomuuden suojelun korkeampi taso unionin oikeuden mukaisesti. Näitä sääntöjä ovat mediapalveluiden tarjoajien oikeudet ja velvollisuudet (II luku), vaatimukset hyvin toimivia mediamarkkinoita koskeville toimenpiteille ja menettelyille (III luvun 5 jakso) ja valtionmainontaan ja tavara- ja palveluhankintoja koskeviin sopimuksiin tarkoitettujen julkisten varojen osoittaminen (25 artikla).

Asetuksen 2 artiklassa säädetään määritelmistä. Mediapalvelulla tarkoitetaan artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 56 ja 57 artiklan mukaista palvelua, kun palvelun tai siitä erotettavissa olevan osan pääasiallisena tarkoituksena on tarjota yleisöllä millä tahansa tavalla ohjelmia tai lehtijulkaisuja tiedonvälitys, viihdytys- tai valistustarkoituksessa siten, että toimituksellinen vastuu niistä kuuluu mediapalvelujen tarjoajalle. Määritelmän ulkopuolelle jää verkkoalustoille ladattu käyttäjien tuottama sisältö, ellei kyseessä ole ammattitoiminta taloudellista tai muunlaista korvausta vastaan. Määritelmän ulkopuolelle jää lisäksi yksityinen viestinvaihto ja kaikki sellaiset palvelut, joiden pääasiallisena tarkoituksena ei ole tarjota ohjelmia tai lehtijulkaisuja, sekä tiedotus- tai myynninedistämismateriaalin jakelu.

Mediapalvelujen tarjoajalla tarkoitetaan artiklan 2 kohdan mukaan puolestaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jonka ammattitoimintana on mediapalvelujen tarjoaminen, jolla on toimituksellinen vastuu mediapalvelun sisällön valinnasta, ja joka päättää sisällön järjestämisestä. Määritelmä kattaa myös vapaat toimittajat.

Verkkoalusta ja erittäin suuri verkkoalusta vastaavat digipalveluasetuksen 3 artiklan i kohdan (verkkoalusta) ja 33 artiklan 4 kohdan (erittäin suuri verkkoalusta) mukaisia määritelmiä. Digipalveluasetuksen mukaan erittäin suuret verkkoalustat ovat palveluita, joilla on yli 45 miljoonaa kuukausittaista käyttäjää EU:n alueella. Komission [nettisivuilla](#) esitetään yleiskatsaus nietyyppisestä komission valvomista erittäin suurista verkkoalustoista.

Käyttäjien oikeutta mukauttaa mediatarjontaa koskevia velvoitteita (20 artikla) sovelletaan puolestaan sellaisten laitteiden ja käyttöliittymien kehittäjiin ja valmistajiin, jotka mahdollistavat audiovisuaalisten mediapalveluiden käyttämisen. Käyttöliittymillä tarkoitetaan palvelua, joka ohjaa tai hallinnoi pääsyä ohjelmia tarjoaviin mediapalveluihin sekä niiden käyttöä ja jonka avulla käyttäjät voivat valita mediapalveluja tai sisältöjä. Asetuksen johdanto-osion perustelukappaleessa 57 on selvennetty, että laitteilla ja käyttöliittymillä tarkoitetaan esimerkiksi kaukosäätimiä ja käyttöliittymiä, jotka ohjailevat tai hallinnoivat pääsyä ohjelmia tarjoaviin mediapalveluihin.

Media-alan yrityskauppojen vaikutustenarviointia koskevia säännöksiä (22–23 artiklat) sovelletaan EU:n sulautuma-asetuksen ([EY] 139/2004) 3 artiklassa määriteltyihin keskittymiin, joiden osapuolena on vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta. Kilpailulain (948/2011) esitöissä todetaan, että EU:n sulautuma-asetuksen keskittymän ja kilpailulain mukaisen yrityskaupan käsitteet vastaavat toisiaan (HE 88/2010 vp, s. 68).

Yleisömittausta koskevat velvoitteet (24 artikla) kattavat mittausjärjestelmät, joiden avulla kerätään, tulkitaan tai muuten käsitellään mediapalvelujen käyttäjien tai verkkoalustojen sisällön käyttäjien lukumäärää ja ominaisuuksia koskevaa tietoa, jota hyödynnetään muun muassa mainonnan kohdentamiseen, hinnoitteluun, hankintoihin, myyntiin tai sisällön suunnitteluun.

Valtion mainontaa koskevia velvoitteita (25 artikla) sovelletaan asetuksen 2 artiklan 18 kohdan määritelmän mukaan kansallisiin tai valtiotasoa alempiin hallituksiin, sääntelyviranomaisiin tai –elimiin. Lisäksi määritelmä kattaa julkisomisteiset yhteisöt, jotka ovat kansallisen tai valtiotasoa alemman hallituksen suorassa tai välillisessä määräysvallassa. Asetuksen johdanto-osion perustelukappaleessa 13 on selvennetty, että hallituksen määräysvalta voi johtua oikeuksista, sopimuksista tai muista keinoista, jotka antavat mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yhteisössä. Johdanto-osion mukaan määräysvallan osalta merkityksellisiä tekijöitä ovat erityisesti pääoman omistus, yhteisön kaikkien tai joidenkin varojen käyttöoikeus ja oikeudet tai sopimukset, joiden perusteella saadaan ratkaiseva vaikutusvalta yhteisön toimielinten kokoonpanossa, äänestyksissä tai päätöksissä.

Asetuksen 2 artiklan 18 kohdan mukaisen viranomaisen tai julkisen tahon määritelmän voidaan katsoa sisältävän valtion hallintoviranomaiset, valtion virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä valtion talouden ulkopuoliset rahastot. Lisäksi määritelmä kattaa asetuksen johdanto-osion perustelukappaleen 13 valossa ne valtionyhtiöt, joissa hallituksella on ratkaiseva määräysvalta. Valtioneuvoston omistajapoliittisen periaatepäätöksen (Valtioneuvoston julkaisu 2024:28) mukaan osittain omistamissaan yhtiössä valtio on osakkeenomistaja muiden osakkeenomistajien joukossa, ja se toimii omistusosuutensa mukaisella painoarvolla. Näin ollen medianvapausasetuksen 25 artiklan soveltamisalaan voidaan katsoa sisältyvän vain sellaiset osakeyhtiöt, joissa valtiolla on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, ja äänen enemmistö perustuu omistukseen, yhtiöjärjestykseen taikka muuhun sopimukseen tai oikeus nimittää enemmistö osakeyhtiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenistä, ja nimitysoikeus perustuu edellä mainittuihin seikkoihin. Tällä hetkellä valtiolla on yli 50 prosentin omistus kahdessa pörssiyhtiössä, 18:ssä noteeraamattomassa kaupallisesti toimivassa yhtiössä ja 32:ssä erityistehtäviä hoitavassa yrityksessä.

Lisäksi velvoitteiden soveltamisalaan kuuluisivat asetuksen määritelmän valossa kaupungit ja kunnat mukaan lukien kuntayhtymät, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät sekä näiden tytäryhteisöt ja liikelaitokset. Soveltamisalaan kuuluisivat myös ne kuntaomisteiset yhteisöt, joissa kunnalla tai kunnilla on yhteisössä ratkaiseva määräysvalta. Kansallisesti kuntien omistamien yhteisöjen osalta velvoitteiden soveltamisalaan voidaan katsoa kuuluvan ne yhteisöt,

joihin kunta harjoittaa kuntalain 46 §:n mukaista omistajaohjausta, ja joissa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5:n pykälän mukainen määräysvalta.

Soveltamisalan ulkopuolelle voidaan katsoa jäävän sellaiset julkisomisteiset organisaatiot, joille on lailla taattu autonomia hallitukseen nähden. Tällaisia organisaatioita ovat muun muassa yliopistot, joilla on perustuslain 123 §:n ja yliopistolain (558/2009) 3 §:n mukaisesti itsehallinto, johon sisältyy päätöksenteko-oikeus sisäiseen hallintoon kuuluvista asioista. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle katsottaisiin jäävän sellaiset julkisoikeudelliset laitokset, joiden toimielinten jäsenet valitsee eduskunta perustuslain 36 §:n nojalla. Tällaisia julkisoikeudellisia laitoksia ovat muun muassa Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki, Ulkopoliittinen instituutti ja Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Perustuslakivaliokunta on muun muassa Kansaneläkelaitoksen asemaa arvioidessaan korostanut, että julkisoikeudellinen laitos on erillään valtioneuvoston ja ministeriöiden alaiseen viranomaiskoneistoon kuuluvista ohjaus- ja valvontasuhteista (PeVL 7/2001 vp, s. 3). Lisäksi valtiovarainministeriön laatimassa suosituksessa koskien valtionhallinnon organisaatiomuotojen valintaa koskevia periaatteita on todettu, että laitosuoto soveltuu esimerkiksi tilanteisiin, joissa tehtävien ja toiminnan on katsottava edellyttävän riippumattomuutta suhteessa hallitukseen ja erillisyyttä säännönmukaisesta valtionhallinnosta. Suosituksessa todetaan myös, että säätiömuoto mahdollistaa valtionhallinnosta erillisen hallintomallin, eikä valtion tule lähtökohtaisesti ilman erityistä syytä harjoittaa liiketoimintaa säätiön kautta. Näin ollen myös julkisoikeudellisten säätiöiden voidaan katsoa jäävän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Asetuksen 2 artiklan 18 kohdan määritelmän mukaan valtion mainonta käsitteenä kattaa maksulliset tai muuten vastikkeelliset viranomaisten ja julkisyhteisöjen mainosviestit, tiedonannot ja informaatiokampanjat mediapalveluissa tai verkkoalustoilla.

II luku; Mediapalveluiden tarjoajien ja mediapalveluiden vastaanottajien oikeudet ja velvollisuudet

Medianvapausasetuksen 3 artiklan mukaan jäsenmaiden tulee kunnioittaa kuluttajien oikeutta moniarvoiseen ja toimituksellisesti riippumattomaan mediasisältöön.

Asetuksen 4 artiklalla pyritään turvaamaan mediapalveluiden tarjoajien toimituksellinen vapaus ja riippumattomuus kieltämällä jäsenmaiden puuttuminen ja vaikuttamisyrietykset mediapalveluiden tarjoajien toimituksellisiin käytäntöihin ja päätöksiin. Lisäksi artiklassa velvoitetaan jäsenmaat varmistamaan, että journalistien lähteitä ja luottamuksellista viestintää suojellaan tehokkaasti.

Artiklassa on lueteltu toimenpiteitä, joita jäsenmaat eivät saa kohdistaa mediapalveluiden tarjoajiin tai henkilöihin, joilla on ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajaan tai sen toimitukselliseen henkilöstöön, lähdesuojan murtamiseksi. Artiklan soveltamisalaan kuuluvat lisäksi ne henkilöt, jotka ovat vakiintuneessa ja jatkuvassa läheisessä suhteessa mediapalveluiden tarjoajan tai sen toimituksellisen henkilöstön kanssa. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 20 on selvennetty vakiintuneen ja jatkuvan läheisen suhteen käsitettä. Perustelukappaleen mukaan artiklan mukaisia suojatoimia tulisi soveltaa henkilöihin, jotka ovat vakiintuneessa ja jatkuvassa läheisessä suhteessa mediapalveluiden tarjoajiin tai sen toimituksellisen henkilöstön jäseniin ja asuvat heidän kanssaan yhteisessä taloudessa.

Artiklan 3 kohdassa lueteltuja toimenpiteitä jäsenvaltiot eivät saa toteuttaa sellaisten tietojen saamiseksi, jotka liittyvät journalistisiin lähteisiin tai luottamukselliseen viestintään tai joiden perusteella journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää on mahdollista tunnistaa. Näitä

kiellettyjä toimenpiteitä ovat velvoittaminen paljastamaan edellä mainittuja tietoja ja pidättäminen, rankaiseminen sekä pysäyttäminen kyseisten tietojen saamiseksi. Jäsenvaltiot eivät saa myöskään valvoa mediapalveluiden tarjoajien, toimituksellisen henkilöstön ja henkilöiden, joilla on säännöllinen tai ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajiin tai niiden toimitukselliseen henkilöstöön, yritys- ja yksityistiloja tai kohdistaa heihin etsintä- ja takavarikkotoimia kyseisten tietojen saamiseksi. Lisäksi jäsenmaat eivät saa käyttää teknisiä tarkkailuohjelmistoja kyseisten henkilöiden käyttämiin materiaaleihin, digitaalisiin laitteisiin, koneisiin tai välineisiin saadakseen tietoja, joiden perusteella journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää on mahdollista tunnistaa.

Artiklan 4 kohdassa on määritelty edellytykset, joiden täytyessä jäsenmaat voivat toteuttaa yllä mainittuja toimenpiteitä. Toimenpiteitä saa kohdan mukaan toteuttaa siinä tapauksessa, että toimenpiteestä säädetään unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä, toimenpide on unionin oikeuden mukainen ja tapauskohtaisesti perusteltu yleiseen etuun liittyvästä pakottavasta syystä sekä oikeasuhteinen. Lisäksi toimenpiteen tulee edellyttää oikeusviranomaisen tai riippumattoman ja puolueettoman päätöksentekoviranomaisen ennakkolupaa tai asianmukaisesti perustelluissa poikkeuksellisissa ja kiireellisissä tapauksissa kyseessä oleva viranomaisen antaa luvan jälkikäteen ilman aiheetonta viivytystä. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 21 on selvennetty, että päätöksentekoviranomaisella tarkoitetaan esimerkiksi tuomioistuinta, tuomaria, oikeusviranomaisena toimivaa syyttäjää tai muuta vastaavaa viranomaista, jolla on kansallisen lainsäädännön mukainen toimivalta myöntää lupa kyseisiin toimiin.

Artiklan 5 kohdan mukaan teknisen tarkkailuohjelmiston käyttämisen edellytyksenä 4 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymisen lisäksi on, että toimenpide toteutetaan sellaisen tutkinnan yhteydessä, joka koskee Euroopan unionin neuvoston eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovutusmenettelyistä annetun puitepäätöksen 2002/584/YOS 2 artiklan 2 kohdassa lueteltuja rikoksia, joista jäsenvaltiossa voi seurata vapaudenmenetyksen käsiteltävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kolme vuotta. Muiden rikosten osalta teknisen tarkkailuohjelmiston käyttämisen edellytyksenä on, että jäsenvaltiossa voi seurata vapaudenmenetyksen käsiteltävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään viisi vuotta.

Artiklan 6 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että oikeusviranomaisen tai riippumattoman ja puolueettoman päätöksentekoviranomaisen tarkastelee säännöllisesti valvontatoimenpiteiden ja teknisen tarkkailuohjelmistojen käyttöä arvioidakseen täytyvätkö niiden käytön oikeuttavat edellytykset edelleen. Lisäksi jäsenvaltioiden on artiklan 8 kohdan mukaan varmistettava, että mediapalvelujen tarjoajilla, niiden toimituksellisella henkilöstöllä tai muilla henkilöillä, joilla on säännöllinen tai ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajiin tai niiden toimitukselliseen henkilöstöön, on oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan tapauksissa, jotka koskevat artiklan säännösten rikkomista. Jäsenvaltioiden on annettava riippumattomalle viranomaiselle tai elimelle, jolla on asiaankuuluvaa asiantuntemusta, tehtäväksi avustaa ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuja henkilöitä tämän oikeuden käyttämisessä. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 22 on tarkennettu, että tällainen apu voisi olla luonteeltaan oikeudellista, taloudellista tai muuta apua, esimerkiksi tiedon tarjoamista käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista. Jos tällaista viranomaista tai elintä ei ole, kyseiset henkilöt voivat kohdan mukaan pyytää apua itsesääntelyelimeltä tai -mekanismilta.

Asetuksen 4 artiklan 9 kohdan mukaisesti jäsenvaltioille Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa määrättyjä velvollisuuksia kunnioidetaan. Tällä tarkoitetaan erityisesti asetuksen johdanto-osion perustelukappaleen 8 mukaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja jäsenval-

tioiden velvollisuuksia ja toimivaltaa turvata keskeiset valtion tehtävät. Mainitussa perussopimuksen kohdassa todetaan: ”Unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa perussopimuksia sovellettaessa sekä niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiotähtöisyyden rakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Se kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen.” Erityisesti kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. Siten medianvapausasetus ei vaikuta jäsenmaille perussopimusten nojalla kuuluvaan toimivaltaan turvata kansallinen turvallisuus.

Asetuksen 6 artikla asettaa mediapalveluiden tarjoajille avoimuusvelvoitteita, jotka koskevat mediapalveluiden omistusta. Artiklan 1 kohdassa on lueteltu ne tiedot, jotka mediapalvelujen tarjoajien on asetettava helposti ja suoraan palvelujensa vastaanottajien saataville. Näitä tietoja ovat muun muassa mediapalvelun tarjoajan yhteystiedot, mediapalvelun omistukseen liittyvät tiedot, mukaan lukien tosiasialliset omistajat ja edunsaajat sekä tiedot mediapalveluiden tarjoajille jaettujen valtion mainontaan tarkoitettujen julkisten varojen vuotuisesta kokonaismäärästä ja kolmansien maiden viranomaisilta tai julkisilta tahoilta saatujen mainostulojen vuotuisesta kokonaismäärästä.

Lisäksi artiklan 2 kohdan mukaan jäsenmaiden kansallisten viranomaisten tulee kehittää tiedotusvälineiden omistussuhteita koskevia avoimia kansallisia tietokantoja. Kansallisten tietokantojen tulee sisältää artiklan 1 kohdassa luetellut tiedot. Artiklan 3 kohdassa on myös uutis- ja ajankohtaissisältöä tarjoavia mediapalvelujen tarjoajia koskevia velvoitteita, jotka velvoittavat palveluntarjoajat varmistamaan toimituksellisten päätösten riippumattomuuden.

III luku; Säätely-yhteistyön puitteet ja hyvin toimivat mediapalveluiden sisämarkkinat

Kansalliset säätelyviranomaiset ja eurooppalainen mediapalvelulautakunta

Asetuksen 7–13 artikloissa säädetään kansallisista säätelyviranomaisista tai –elimistä ja asetuksella perustettavasta eurooppalaisesta mediapalvelulautakunnasta (jäljempänä myös mediapalvelulautakunta). Asetuksen 14–17 artikloissa säädetään kansallisten viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Asetuksen 7 artiklassa säädetään kansallisista säätelyviranomaisista. Asetuksessa kansallinen säätelyviranomainen on määritelty tarkoittamaan mitä tahansa jäsenvaltion audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin (jäljempänä AVMS-direktiivi) 30 artiklan mukaisesti nimeämää viranomaista tai elintä. Artiklan 4 kohta velvoittaa jäsenmaat varmistamaan kansallisten säätelyviranomaisten tarvittavat tiedonsaantioikeudet asetuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

Asetuksen 8 artiklalla perustetaan eurooppalainen mediapalvelulautakunta, jolla korvataan AVMS-direktiivin nojalla perustettu audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten säätelyviranomaisten ryhmä (ERGA). Asetuksen 9–12 artikloissa säädetään lautakunnan riippumattomuudesta, rakenteesta ja sihteeristöstä sekä kuulemismekanismista. Asetuksen mukaan lautakunta koostuu kansallisten säätelyviranomaisten tai -elinten edustajista. Asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaan, jos jäsenvaltiossa on useampi kuin yksi kansallinen säätelyviranomainen, kyseisten kansallisten säätelyviranomaisten tai -elinten on tarvittaessa tehtävä yhteistyötä ja nimettävä yhteinen edustaja, joka käyttää äänioikeutta lautakunnassa. Lautakuntaa avustaa komission työntekijöistä koostuva sihteeristö ja lautakunnan on kuultava muissa kuin audiovisuaalisen media-alan asioissa asiaankuuluvien media-alojen edustajia.

Lautakunnan tehtävistä säädetään 13 artiklassa. Lautakunnan tehtävänä on yleisesti neuvoa ja tukea komissiota lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa mediapalveluihin liittyvissä kysymyksissä sekä edistää asetuksen III luvun johdonmukaista ja tehokasta soveltamista sekä AVMS-direktiivin säännöksiä täytäntöönpanoa unionin alueella. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on koordinoita pyynnöstä asetuksen 17 artiklan mukaisesti unionin ulkopuolelta tulevia mediapalveluja koskevia toimia, kun kyseiset palvelut uhkaavat vahingoittaa yleistä turvallisuutta ja puolustusta. Lautakunnalla on myös velvollisuus käsitellä ja pyrkiä sovitteluun kansallisten sääntelyviranomaisten tai –elinten väliset mahdolliset erimielisyydet. Asetuksen 14 ja 15 artikloissa säädetään kansallisten sääntelyviranomaisten tai –elinten välisestä yhteistyöstä asetuksen soveltamisen ja AVMS-direktiivin säännöksiä täytäntöönpanon yhteydessä.

Mediapalvelujen tarjoajien sisältö erittäin suurilla verkkoalustoilla

Asetuksen 18 artiklassa säädetään mediapalvelujen tarjoajien sisällön käsittelystä erittäin suurilla verkkoalustoilla. Erittäin suurella verkkoalustalla tarkoitetaan sellaista komission EU:n digipalveluasetuksen (EU 2022/2065) mukaisesti nimettyä verkkoalustaa, jolla on yli 45 miljoonaa aktiivista kuukausittaista palvelun vastaanottajaa unionissa. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi Facebook, Instagram, TikTok, LinkedIn ja X. Euroopan komissio on toimivaltainen valvomaan erittäin suuria verkkoalustoja digipalveluasetuksen mukaisesti.

Artikla velvoittaa erittäin suuret verkkoalustat kohtelevaan mediapalveluiden tarjoajien sisältöjä erityisellä herkkyydellä verkkoalustoillaan. Erittäin suurien verkkoalustojen on tarjottava mediapalveluiden tarjoajille mahdollisuus ilmoittaa toimintansa luonteesta ja antaa perustelut mediapalveluiden tarjoajille tilanteissa, joissa mediapalveluiden tarjoajien sisältöä ollaan rajoittamassa tai estämässä erittäin suurella verkkoalustalla. Mediapalvelujen tarjoajilla tulee artiklan mukaan olla mahdollisuus vastata 24 tunnin kuluessa erittäin suuren verkkoalustan suunnittelemaan sisällön näkyvyyden rajoittamista tai poistamista koskevaan päätökseen sen vastaanottamisesta. Mediapalvelujen tarjoajien tekemät valitukset verkkoalustan tekemistä sisällön moderoimista, näkyvyyden rajoittamista tai käyttäjätilin poistamista koskevista päätöksistä on käsiteltävä ensisijaisesti ja viipymättä.

Mediapalveluiden tarjoajilla on artiklan mukaan myös oikeus käydä vuoropuhelua erittäin suurten verkkoalustojen kanssa, jos verkkoalustan katsotaan rajoittaneen tai keskeyttäneen toistuvasti mediapalvelun sisältöä ilman riittäviä perusteita. Vuoropuhelun tuloksista voidaan ilmoittaa mediapalvelujen lautakunnalle ja komissiolle. Lisäksi erittäin suurilla verkkoalustoilla on velvollisuus vuosittain julkaista tietoa koskien niiden toimintaa mediapalveluiden tarjoajien kanssa.

Oikeus mukauttaa median tarjontaa

Asetuksen 20 artiklassa säädetään käyttäjien oikeudesta mukauttaa median tarjontaa mieleisekseen. Artikla velvoittaa katseluun ja kuunteluun tarkoitettujen laitteiden ja käyttöliittymien valmistajat, kehittäjät ja maahantuojat varmistamaan, että käyttäjä voi muuttaa laitteen ja käyttöliittymän asetukset mieleisekseen, jotta käyttäjä voi päästä helposti käsiksi haluamiinsa mediapalveluihin. Asetuksen johdanto-osion perustelukappaleessa 57 on selvennetty, että laitteilla ja käyttöliittymillä tarkoitetaan esimerkiksi kaukosäätimiä ja käyttöliittymiä, jotka ohjailevat tai hallinnoivat pääsyä ohjelmiin tarjoaviin mediapalveluihin. Perustelukappaleen valossa säännöksen soveltamisalaan voidaan käsittää kuuluvan muun muassa älytelevisioiden ja vastaavien älylaitteiden käyttöliittymät. Jäsenmaiden tulee artiklan 4 kohdan mukaan toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet varmistamaan, että laitteiden ja käyttöliittymien valmistajat, kehittäjät ja maahantuojat noudattavat artiklan säännöksiä.

Mediapalvelujen tarjoajiin vaikuttavat kansalliset toimenpiteet

Asetuksen 21 artiklan mukaan jäsenvaltion lainsäädännöllisten, sääntely- ja hallinnollisten toimenpiteiden on oltava perusteltuja, avoimia, puolueettomia, syrjimättömiä ja oikeasuhteisia, jos ne ovat omiaan vaikuttamaan sisämarkkinoilla toimivan mediapalvelujen tarjoajan moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Hallinnollisten toimenpiteiden on noudatettava etukäteen vahvistettuja määräaikoja. Artiklan 3 kohdan mukaan mediapalvelun tarjoajalla on oikeus hakea muutosta riippumattomalta muutoksenhakuelimeltä, kuten tuomioistuimelta, sitä suoraan tai erikseen koskevasta sääntely- tai hallinnollisesta toimenpiteestä.

Artiklan 4 ja 5 kohtien mukaan lautakunta voi laatia lausunnon jäsenmaiden sääntely- tai hallinnollisista toimenpiteistä, mikäli toimenpiteet todennäköisesti vaikuttavat merkittävästi mediapalvelujen tarjoajien toimintaan sisämarkkinoilla. Lautakunta voi laatia lausunnon omasta aloitteestaan, komission pyynnöstä tai mediapalvelun tarjoajan perustellusta pyynnöstä. Lautakunnan lisäksi myös komissiolla on oikeus kyseisten lausuntojen laatimiseen. Lautakunta ja komissio voivat pyytää asiaankuuluvia tietoja toimenpiteen toteuttaneelta kansalliselta viranomaiselta tai elimeltä lausuntoa varten.

Mediamarkkinoiden keskittymien arviointi

Asetuksen 22 ja 23 artikloissa säädetään mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnista. Asetuksen mukainen keskittymä vastaa kilpailulain yrityskaupan käsitettä. Asetuksen 22 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvoitteesta säätää kansallisesti aineelliset ja menettelysäännöt mediamarkkinoiden keskittymien arvioimista varten. Tarkoituksena on voida arvioida sellaisia keskittymiä, joilla voi olla merkittävä vaikutus tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Kyseisiin sääntöihin sovelletaan seuraavia vaatimuksia:

- 1) sääntöjen on oltava avoimia, puolueettomia, oikeasuhteisia ja syrjimättömiä;
- 2) säännöissä on vaadittava mediamarkkinoiden keskittymän osapuolia ilmoittamaan keskittymästä etukäteen asianomaisille kansallisille viranomaisille tai antamaan tällaisille viranomaisille asianmukaiset valtuudet saada näiltä osapuolilta tietoja, joita tarvitaan keskittymän arvioimiseksi;
- 3) säännöissä on nimettävä kansalliset sääntelyviranomaiset vastaamaan arvioinnista tai varmistettava, että ne osallistuvat arviointiin merkittävällä tavalla;
- 4) säännöissä on vahvistettava etukäteen objektiiviset, syrjimättömät ja oikeasuhteiset kriteerit, joiden mukaisesti ilmoitetaan mediamarkkinoiden keskittymistä ja joilla arvioidaan niiden vaikutusta tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen; ja
- 5) säännöissä täsmennetään etukäteen määräajat arviointien päätökseen saattamiselle.

Arvioinnin on oltava erillinen kilpailulainsäädännön mukaisista arvioinneista. Keskittymien arvioinneissa on otettava huomioon seuraavat seikat:

- 1) keskittymän odotettu vaikutus tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen, mielipiteen muodostumiseen ja mediapalvelujen ja median tarjonnan monimuotoisuuteen markkinoilla, ottaen huomioon verkkoympäristö ja osapuolten edut tai toiminta muissa tiedotusvälineissä tai muissa kuin media-alan yrityksissä taikka osapuolten yhteydet niihin;

- 2) toimituksellista riippumattomuutta koskevat suojatoimet, mukaan lukien toimet, joita mediapalvelujen tarjoajat ovat toteuttaneet toimituksellisten päätösten riippumattomuuden takaamiseksi;
- 3) keskittymän osapuolten mahdollisuudet taloudellisesti kestävä toiminnan jatkamiseen ilman keskittymää ja mahdolliset muut vaihtoehdot niiden taloudellisen kestävyuden varmistamiseksi;
- 4) tarvittaessa komission vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen havainnot tiedotusvälineiden moniarvoisuudesta ja vapaudesta; ja
- 5) tarvittaessa sitoumukset, joita jotkin mediamarkkinoiden keskittymän osapuolet saattavat tarjota tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja toimituksellisen riippumattomuuden turvaamiseksi.

Asetuksen mukaisesti komissio antaa tarkempia ohjeita 1–3 kohtien arvioimisen tueksi. Kansallisen viranomaisen on pyydettävä lautakunnalta lausunto, jos keskittymä vaikuttaa todennäköisesti mediapalvelujen sisämarkkinoiden toimintaan. Kansallisen viranomaisen tulee tässä tapauksessa ottaa huomioon lautakunnan lausunto ja perustella huomiotta jätetyt kohdat lautakunnalle ja komissiolle. Asetuksen 23 artiklan mukaisesti lautakunta suorittaa 22 artiklan mukaisen mediakeskittymän arvioinnin, jos keskittymä vaikuttaa todennäköisesti sisämarkkinoihin eikä kansallista arviointia ole tehty tai 22 artiklan mukaista lautakunnan kuulemistä ei ole suoritettu. Myös komissio voi antaa asiasta oman lausuntonsa.

Kansalliseen harkintavaltaan jää määrittellä menettelysäännöt, kuten kansalliset kynnysarvot yrityskaupan vaikutusten arvioimiseksi ja määräajat viranomaisen arvioinnille. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 64 on selvennetty, että kansallisten sääntöjen soveltamisalaan tulisi kuulua sellaiset keskittymät tai yrityskaupat, joiden seurauksena yksittäinen toimija voisi saada määräysvallan tai huomattavan omistussosuuden kyseisillä markkinoilla ja sitä kautta sillä voisi olla huomattava vaikutus yleisen mielipiteen muodostumiseen tietyillä mediamarkkinoilla yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa.

Yleisömittaus

Asetuksen 24 artiklassa säädetään yleisömittauksesta. Kaikkien yleisömittausjärjestelmien tarjoajien on varmistettava, että niiden yleisömittausjärjestelmät ja niiden järjestelmien käyttämät menetelmät ovat artiklassa määriteltyjen periaatteiden mukaisia. Asetuksen mukaan kansallisten sääntelyviranomaisten tai -elinten tehtävänä on kehottaa yleisömittausjärjestelmien tarjoajia laatimaan käytäntesääntöjä yleisömittaustoimintaa varten yhdessä mediapalvelujen ja verkkotalustojen tarjoajien kanssa tai kannustaa yleisömittausjärjestelmien tarjoajia noudattamaan jo sovittuja ja laajalti hyväksytyjä käytäntesääntöjä. Käytäntesääntöillä on pyrittävä edistämään niiden tavoitteiden tosiasiallisen saavuttamisen säännöllistä, riippumatonta ja avointa seurantaa sekä yleisömittausjärjestelmiä varten asetuksessa tarkoitettujen periaatteiden noudattamista.

Asetuksessa on lisäksi veloitettu toimialan standardeihin perustumattomien omien yleisömittausjärjestelmien tarjoajat antamaan mediapalveluiden tarjoajille ja mainostajille tiedot yleisömittausjärjestelmissään käytettävistä menetelmistä sekä varmistamaan, että menetelmiä koskien suoritetaan vuosittain riippumaton tarkastus. Lisäksi oman yleisömittausjärjestelmän tarjoajan on mediapalvelujen tarjoajan pyynnöstä annettava sille tiedot yleisömittaustuloksista, mukaan lukien yhdistämättömät tiedot, jotka liittyvät kyseisen mediapalvelujen tarjoajan mediasisältöön ja mediapalveluihin.

Asetuksen 27 artiklan mukaan komissio arvioi asetusta ja antaa siitä kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle neljän vuoden välein. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden ja lautakunnan on toimitettava asiaankuuluvat pyynnöstä tiedot komissiolle arvioinnin suorittamista varten.

Asetuksen soveltaminen alkaa pääsääntöisesti 8.8.2025. Asetuksen 3 artiklan sääntöjä koskien mediapalvelujen vastaanottajien oikeuksia sovelletaan kuitenkin jo 8.11.2024 lähtien, 4 artiklan 1 ja 2 kohtaa, 6 artiklan 3 kohtaa sekä lautakuntaa koskevia sääntöjä (7–13 artiklat) sovelletaan 8.2.2025 lähtien, 14–17 artiklaa sovelletaan 8.5.2025 lähtien ja 20 artiklan sääntelemää oikeutta mukauttaa median tarjontaa sovelletaan 8.5.2027 lähtien.

3 Nykytila ja sen arviointi

Medianvapausasetus sisältää suoraan sovellettavana asetuksena edellä kuvattua mediapalvelujen tarjoajia ja mediamarkkinoiden toimintaa koskevaa uudenlaista sääntelyä, jonka tarkoituksena on tukea media-alan sisämarkkinoiden sekä itsenäisen ja moniäänisen median toimintaa Euroopan unionissa. Asetus edellyttää uutta kansallista lainsäädäntöä ja joitain muutoksia nykyiseen kansalliseen lainsäädäntöön.

3.1 Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan ilmoitusvelvollisuutta koskeva kansallinen sääntely

Medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan mediapalvelujen tarjoajien on asetettava helposti ja suoraan palvelujensa vastaanottajien saataville muun muassa yhteystiedot ja omistukseen liittyvät tiedot, mukaan lukien tosiasialliset omistajat ja edunsaajat. Lisäksi mediapalveluiden tarjoajien on julkaistava vuosittain tiedot niille jaettujen valtion mainontaan tarkoitettujen julkisten varojen vuotuinen kokonaismäärä ja kolmansien maiden viranomaisilta tai julkisilta tahoilta saatujen mainostulojen vuotuinen kokonaismäärä.

Suomessa osakeyhtiöiden omistustietojen julkisuudesta säädetään osakeyhtiölaissa (624/2006). Lisäksi tiedotusvälineiden ilmoitusvelvollisuudesta säädetään laissa sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003 jäljempänä myös sananvapauslaki). Sananvapauslain 5 §:n mukaan julkaisijan on huolehdittava siitä, että julkaisussa, aikakautisessa julkaisussa ja verkkojulkaisussa on tieto julkaisijasta. Pykälän 2 momentin mukaan sama ilmoitusvelvollisuus koskee myös ohjelmatoiminnan harjoittajia ja vastaavia toimittajia. Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan käsitteitä ei lainsäädännössä ole erikseen määritelty, mutta julkaisijana ja ohjelmatoiminnan harjoittajana pidetään lain esitöiden mukaan sitä, joka viime kädessä päättää viestin tai ohjelman toimittamisesta yleisön saataville (HE 54/2002 vp, s. 53). Näin ollen julkaisijalla tai ohjelmatoiminnan harjoittajalla voidaan viitata esimerkiksi kustannusyhtiöön, joka saattaa viestin kuluttajien saataville.

Medianvapausasetuksen 6 artiklassa säädetyt mediapalveluiden tarjoajia koskevat avoimuusvelvoitteet ovat yksityiskohtaisempia ja laajempia kuin mitä kansallisella tasolla on säädetty. Kansallinen lainsäädäntö ei velvoita mediapalveluita tarjoavia yhtiöitä asettamaan helposti ja suoraan palvelujensa vastaanottajille tietoja, jotka koskevat muun muassa julkaisijoiden tai ohjelmatoiminnan harjoittajien omistussuhteita, julkisilta tahoilta mainonnasta saatuja vuotuisia tuloja tai kolmansien maiden viranomaisilta tai julkisilta tahoilta saatujen mainostulojen vuotuisia kokonaismääriä. Koska avoimuusvelvoitteet itsessään tulevat suoraan sovellettavasta asetuksesta, riittävää olisi lisätä sananvapauslain 5 §:ään informatiivinen viittaus asetukseen.

Medianvapausasetuksen 6 artiklan 2 kohta velvoittaa jäsenmaat antamaan kansallisten sääntelyviranomaisten tehtäväksi kehittää tiedotusvälineiden omistussuhteita koskevia kansallisia tietokantoja, jotka sisältävät edellä mainitut omistusta koskevat tiedot. Lisäksi tietokannan tulisi sisältää artiklan 1 kohdan d-alakohdassa tarkoitetut tiedot, jotka koskevat mediapalveluiden tarjoajille jaettujen valtion mainontaan tarkoitettujen julkisten varojen vuotuista kokonaismäärää ja kolmansien maiden viranomaisilta tai julkisilta tahoilta saatujen mainostulojen vuotuista kokonaismäärää. Artiklassa tarkoitetun tietokannan kehittäminen ei sisälly minkään viranomaisen nykyisiin lakisääteisiin tehtäviin. Koska viranomaisten tehtävien on perustuttava lakiin, tehtävät on säädettävä jollekin viranomaiselle. Tarkoituksenmukaisin viranomainen olisi Liikenne- ja viestintävirasto.

3.2 Toimituksellista riippumattomuutta koskeva kansallinen sääntely ja itsesääntely

Medianvapausasetuksen 6 artiklan 3 kohta velvoittaa uutis- ja ajankohtaissisältöjä tarjoavat mediapalveluiden tarjoajat toteuttamaan asianmukaiseksi katsomansa toimenpiteet toimituksellisten päätösten riippumattomuuden takaamiseksi. Kyseisillä toimenpiteillä on erityisesti pyrittävä takaamaan, että toimitukselliset päätökset voidaan tehdä vapaasti asianomaisen mediapalvelujen tarjoajan vakiintuneen toimituksellisen linjan mukaisesti ja varmistamaan, että uutisten ja ajankohtaissisällön tarjontaan mahdollisesti vaikuttavista todellisista tai mahdollisista eturistiriidoista ilmoitetaan.

Sananvapauslain 4 §:n mukaan julkaisijan tulee määrätä julkaisulle ja ohjelmatoiminnan harjoittajan ohjelmaa varten vastaava toimittaja. Pykälän mukaan vastaavan toimittajan tehtävänä on johtaa ja valvoa toimitustyötä sekä päättää aikakautisen julkaisun verkkojulkaisun tai ohjelman sisällöstä. Lain 13 §:n mukaan vastaava toimittaja voidaan tuomita sakkoon, jos hän laiminlyö johtamis- ja valvomisvelvollisuutensa niin, että se on omiaan myötävaikuttamaan lainvastaisen sisällön julkaisemiseen.

Suomessa tiedotusvälineiden toimintaa valvovan itsesääntelyelimen Julkisen Sanan Neuvoston (JSN) yleisesti hyväksytyihin journalistin ohjeisiin on sitouduttu media-alalla laajasti. JSN tulkitsee hyvää journalistista tapaa ja valvoo toimittajien tietojen hankintaa tiedotusvälineille ohjeiden mukaan. Neuvoston ohjeet sisältävät journalistien ammatilliseen asemaan liittyviä ohjeita, jotka koskevat muun muassa journalistin velvollisuuksia ja vastuita, toimituksellisen päätösvallan luovuttamisesta toimituksen ulkopuolelle ja eturistiriitojen ilmoittamista tilanteessa, jossa käsiteltävällä asialla on merkitystä medialle itselleen, konsernille, johon se kuuluu, tai sen merkittävälle omistajalle. Asiallisesti sananvapauslain ja JSN:n journalististen ohjeiden voidaan katsoa sisältävän toimituksellisten päätösten riippumattomuutta koskevat velvoitteet.

3.3 Lähdesuojaa koskeva kansallinen sääntely

Kansallisesti lähdesuojasta ja oikeudesta anonyymiin ilmaisuun säädetään sananvapauslaissa. Lain 16 §:n mukaan yleisön saataville toimitetun viestin laatijalla sekä julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on oikeus olla ilmaisematta, kuka on antanut viestin sisältämät tiedot. Julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on lisäksi oikeus olla ilmaisematta viestin laatijan henkilöllisyyttä. Pykälän 2 momentin mukaan nämä oikeudet koskevat myös sitä, joka on saanut mainituista seikoista tiedon ollessaan viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoiminnan harjoittajan palveluksessa. Velvollisuudesta ilmaista lähdesuojan alainen tieto esituskinnassa tai oikeudenkäynnissä säädetään erikseen esitutkintalaissa (805/2011) ja oikeudenkäymiskaaressa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentissa säädetään sananvapauslain 16 §:ää asiallisesti vastaavasti yleisön saataville toimitetun viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoinnin harjoittajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta siitä, kuka on antanut viestin perusteena olevat tiedot tai laatinut yleisön saataville toimitetun viestin. Vastaava oikeus on luvun 22 §:n 2 momentin nojalla sillä, joka on saanut lähdesuojan alaisen tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitettun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan. Tuomioistuimien voimaantulun ja 22 §:n 2 momentin nojalla velvoittaa edellä mainitut henkilöt kertomaan lähdesuojan alaista tietoa tilanteessa, jossa syyttäjä ajaa syytettyä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta (ns. ylitörkeä rikos) tai joka koskee salassapitovelvollisuuden rikkomista rangaistavaksi säädettyllä tavalla.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 ja 22 §:ssä säädetty oikeus kieltäytyä todistamasta on henkilöpiiriltään rajattu. Siten esimerkiksi lähdesuojan alaan kuuluvia 20 §:ssä tarkoitettuja tietoja saa olla paljastamatta vain toimittaja tai muu mainitussa pykälässä taikka 22 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö. Kaikilla muilla kuin edellä mainituilla on velvollisuus todistaa pykälässä tarkoitetuista seikoista ja myötävaikuttaa muun näytön saamiseen (Rautio–Frände, Todistelu: Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun kommentaari, 2020, s. 88–89).

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimien voimaantulun ja 22 §:n 2 momentin nojalla velvoittaa viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoinnin harjoittajan kertomaan lähdesuojan alaista tietoa tilanteessa, jossa syyttäjä ajaa syytettyä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta (ns. ylitörkeä rikos) tai rikoksesta, joka koskee salassapitovelvollisuuden rikkomista rangaistavaksi säädettyllä tavalla. Mainitun luvun 22 §:n 2 momentin mukaan vastaavasti toimitaan myös henkilön kohdalla, joka on ollut viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoinnin harjoittajan palveluksessa tai muuten tämän apuna.

Pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun 3 §:ssä säädetään takavarikoimis- ja jäljentämiskielloista, jonka mukaan asiakirjaa, esinettä tai muuta omaisuutta ei saa takavarikoida tai jäljentää, jos se sisältää lähdesuojan alaista tietoa. Mainitun pykälän mukaan asiakirjan takavarikoimisen tai jäljentämisen kieltoa ei kuitenkaan ole, jos tutkittavana on ylitörkeä rikos. Myös kotietsinnässä lähdesuoja on turvattu. Säännökset erityisestä kotietsinnästä sisältyvät pakkokeinolain 8 lukuun. Luvun 7 §:n mukaan erityistä kotietsintää varten on määrättävä etsintävaltuutettu huolehtimaan siitä, että takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen ei kohdistu edellä kuvattuun tietoon. Sääntelyn tarkoituksena on ollut estää se, että etsinnässä takavarikoidaan aineistoa, joka sisältää salassapitovelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluvia tietoja (PeVL 66/2010 vp s. 5). Myös poliisilain (872/2011) 6 luvun 4 §:n nojalla pakkokeinolain mukainen takavarikoimis- ja jäljentämiskielto tulee huomioida poliisitutkinnassa asiakirjoja tarkasteltaessa. Salaisten pakkokeinojen osalta lähdesuoja on huomioitu pakkokeinolain 10 luvussa säädettyssä kuuntelu- ja katselukiellosta koskevassa 52 §:ssä. Pakkokeinolaissa säädettyä kuuntelu- ja katselukielloa sovelletaan vastaavasti myös poliisilain mukaisiin toimiin sen 5 luvun 50 §:ssä säädettyllä tavalla.

Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun mukaan salaisten pakkokeinojen käytöstä päättää muun muassa telepakkokeinojen, teknisen seurannan, teknisen laitetarkkailun ja kotirauhan piiriin ulottuvan teknisen kuuntelun tai katselun osalta pääasiassa tuomioistuimien voimaantulun ja 22 §:n 2 momentin nojalla velvoittaa edellä mainitut henkilöt kertomaan lähdesuojan alaista tietoa tilanteessa, jossa syyttäjä ajaa syytettyä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta (ns. ylitörkeä rikos) tai rikoksesta, joka koskee salassapitovelvollisuuden rikkomista rangaistavaksi säädettyllä tavalla. Mainitun luvun 22 §:n 2 momentin mukaan vastaavasti toimitaan myös henkilön kohdalla, joka on ollut viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoinnin harjoittajan palveluksessa tai muuten tämän apuna.

ten pakkokeinojen käytöstä on kuitenkin saatettava 24 tunnin kuluessa tuomioistuimeen. Muiden kuin salaisten pakkokeinojen osalta on huomattava, että myös erityisestä kotietsinnästä päättää tuomioistuin, ellei asian kiireellisyydestä muuta johdu.

Pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n mukaan salaisen pakkokeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen selvittämiseksi tarvittavia tietoja. Vastaavasti poliisilain 5 luvun 2 §:n mukaan salaisen tiedonhankinnan yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saavan rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi taikka vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja. Pakkokeinojen käyttöä ohjaa laissa säädettyt keskeiset periaatteet, kuten suhteellisuus-, vähimmän haitan ja hienotunteisuusperiaatteet. Suomessa salaisen tiedonhankinnan laillisuusvalvonnasta vastaa eduskunnan oikeusasiamies. Salaiseen tiedonhankintaan ja sen keinoihin sisältyy muun muassa telekuuntelu- ja valvonta sekä tekninen kuuntelu ja tarkkailu. Sisäministeriön on pakkokeinolain 10 luvun 65 §:n ja poliisilain 5 luvun 63 §:n mukaan annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomus salaisten pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta poliisissa. Samoin valtiovarainministeriön on annettava kertomus näiden keinojen käytöstä Tullissa. Lisäksi puolustusministeriön tulee antaa vastaava kertomus puolustusvoimista. Eduskunnan oikeusasiamies voi tehdä myös oma-aloitteista valvontaa, kuten tarkastuksia.

Asetus sisältää myös informatiivisen viittauksen ns. rikosasioiden tietosuojadirektiiviin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680). Kansallisesti direktiivi on toimeenpantu lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018). Lain 4 luvussa säädetään rekisteröidyn oikeuksista.

Rikosten uhrien oikeuksista kerrotaan tietoa oikeus.fi –sivustolla: <https://oikeus.fi/fi/index/asiatjapalvelut/rikoksenuhrille/tietoarikoksenuhrinoikeuksista.html>. Sivustolla kerrotaan myös, miten viranomaisen menettelystä on mahdollista kannella eduskunnan oikeusasiamiehelle, joka edellä kuvatulla tavalla valvoo salaisen tiedonhankinnan laillisuutta, tai valtioneuvoston oikeuskanslerille.

Kansallisen todistelua koskevan sääntelyn on pääosin katsottava täyttävän medianvapausasetuksen edellytykset. Lähdesuojan henkilöpiiri saattaa kuitenkin asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa olla osin laajempi kuin kansallisessa lainsäädännössä, mitä selostetaan tarkemmin jäljempänä säännöskohtaisissa perusteluissa.

Asetusta sovelletaan suoraan eikä sen käsitteitä voida kansallisessa lainsäädännössä täsmentää. Selvyyden vuoksi kuitenkin ehdotetaan, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:ään lisättäisiin informatiivinen viittaus asetukseen. Viittauksella kiinnitettäisiin lainsoveltajan huomiota siihen, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 ja 22 §:n sääntely lähdesuojasta ja sen henkilöpiiristä ei ole tyhjentävä. Koska eräissä esitutkintalain ja pakkokeinolain säännöksissä (ETL 7:8, PKL 7:3, 10:52) viitataan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momenttiin, uusi viittaus olisi perusteltua sijoittaa mainitun säännöksen viimeiseksi virkkeeksi.

Kansallisen lähdesuojaa koskevan sääntelyn on katsottava muilta osin täyttävän medianvapausasetuksen 4 artiklan edellytykset.

3.4 Kansallista sääntelyviranomaista koskeva kansallinen sääntely

Medianvapausasetuksen 2 artiklan 12 kohdan mukaan kansallisella sääntelyviranomaisella tai –elimellä tarkoitetaan mitä tahansa jäsenvaltion audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin (2010/13/EU) 30 artiklan mukaisesti nimeämää viranomaista tai elintä. Medianvapausasetus sisältää monia eri tehtäviä kansalliselle sääntelyviranomaiselle, kuten sen varmistaminen,

että asetuksen III lukua (Sääntely-yhteistyön puitteet ja hyvin toimivat mediapalvelujen sisämarkkinat) sovelletaan jäsenmaassa. Lisäksi kansalliset viranomaiset osallistuvat eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan toimintaan.

Sähköisen viestinnän palveluista annetulla lailla (917/2014) on pantu täytäntöön AVMS-direktiivi lukuun ottamatta alaikäisten suojelua ja medialukutaitoa koskevia säännöksiä. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaan Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on valvoa laissa säädettyjen audiovisuaalisia palveluja ja radiotoimintaa koskevien säännösten noudattamista. Kansallisen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) vuorostaan valvoo kuvaohjelmalain (710/2011) 19 §:n mukaan, että audiovisuaaliset palvelut noudattavat alaikäisten suojelua koskevia säännöksiä. Lisäksi Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtäviin kuuluu edistää mediakasvatusta, lasten mediataitoja ja lapsille turvallisen mediaympäristön kehittämistä.

Suomessa sekä Liikenne- ja viestintävirasto että Kansallinen audiovisuaalinen instituutti toimivat AVMS-direktiivissä tarkoitettuna kansallisina sääntelyviranomaisina. Valtaosa AVMS-direktiivin mukaisen sääntelyn noudattamisen valvonnasta kuuluu Liikenne- ja viestintävirastolle, joka myös toimii Suomen edustajana AVMS-direktiivillä perustetussa Audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten sääntelyviranomaisten ryhmässä (ERGA), jonka eurooppalainen mediapalveluiden lautakunta medianvapausasetuksen 8 artiklan mukaisesti korvaa. AVMS-direktiivin kansallisen toimeenpanon yhteydessä on katsottu, ettei direktiivin säännös koskien kansallisen viranomaisten nimeämistä, riippumattomuutta, toimivaltaa ja valtuuksia edellytä uutta sääntelyä kansalliseen lainsäädäntöön. Sen sijaan viranomaistoiminnan edellytykset on katsottu sisältyvän Liikenne- ja viestintäviraston ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin lakisäätteisiin tehtäviin, perustuslain oikeusvaltioperiaatteeseen, yleiseen hallinto-oikeudelliseen lainsäädäntöön sekä suomalaiseen hallintokulttuuriin (HE 98/2020 vp, s. 94–95).

Ahvenanmaalla AVMS-direktiivi on niin ikään toimeenpantu maakuntalailla radio- ja televisio-toiminnasta (*Landskapslag (2011:95) om radio- och televisionsverksamhet*). Lain 38 §:n mukaan ohjelmalautakunnan (*Programnämndens*) tehtävänä on valvoa lain mukaisten säännösten noudattamista.

Medianvapausasetuksen mukaisissa viranomaistehtävissä on kyse uusista mediamarkkinoiden valvontaa koskevista viranomaistehtävistä, jotka eivät pääsääntöisesti sisälly minkään viranomaisen nykyisiin lakisäätteisiin tehtäviin. Koska viranomaisten tehtävien on perustuttava lakiin, tehtävät on säädettävä jollekin viranomaiselle. Tarkoituksenmukaisin viranomainen olisi Liikenne- ja viestintävirasto. Ahvenanmaalla säädettäisiin maakunnan viranomaisesta siltä osin kuin asetuksen säädökset kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Valtakunnan ja maakunnan toimivaltaa medianvapausasetuksen osalta on selostettu tarkemmin Ahvenanmaan asemaa koskevassa kohdassa.

3.5 Yrityskauppojen arviointia koskeva kansallinen sääntely

Medianvapausasetuksen 22 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä kansallisessa lainsäädännössään aineellisista ja menettelysäännöistä, joilla mahdollistetaan sellaisten mediamarkkinoiden keskittymien arviointi, joilla voi olla merkittävä vaikutus tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Lisäksi artiklassa on velvoitteita ja reunaehtoja, joita arvioinnissa tulee huomioida. Artiklan 1 kohdan mukaan mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnin on oltava erillinen unionin ja kansallisen kilpailulainsäädännön mukaisista arvioinneista.

Suomessa yrityskauppavalvonnasta säädetään kilpailulaissa. Yrityskauppavalvonnasta vastaa työ- ja elinkeinoministeriön alainen Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). Kilpailulaki on markkinoiden toimintaa turvaava yleislaki, jossa säädetään muun muassa KKV:n toimivaltuuksista, yrityskaupan estämisestä tai ehtojen asettamisesta sekä yrityskauppavalvontaa koskevien käsittelyiden määräajoista. Kilpailulaki ei sisällä eri toimialoja koskevaa erityissääntelyä. Näin ollen KKV:n toimivaltaan ei kuulu esimerkiksi selvittää tai arvioida käsiteltävän yrityskaupan vaikutuksia median moniarvoisuuteen.

Yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat laskivat kansallisesti vuoden 2023 alussa, jonka seurauksena aiempaa useammat yrityskaupat tulevat KKV:n arvioitaviksi. Kilpailulain 22 §:n mukaan yrityskauppa on ilmoitettava KKV:lle, jos yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa ja vähintään kahden yrityskaupan osapuolten Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 10 miljoonaa euroa.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 30 §:ssä säännellään ohjelmistotoimiluvan siirtämisestä digitaalisessa radio- ja televisio toiminnassa. Pykälän mukaan toimiluvan haltijaa koskevan määräysvallan muuttuessa muutoksesta on ilmoitettava välittömästi toimilupaviranomaiselle, jonka on päätettävä kahden kuukauden kuluessa ilmoituksesta peruuttaako se toimiluvan määräysvallassa tapahtuneen muutoksen vuoksi. Toimilupaviranomainen voi jättää luvan peruuttamatta, jos on ilmeistä, että lain mukaiset toimiluvan edellytykset täytyvät ja toiminta jatkuu määräysvallan muutoksesta huolimatta toimiluvan ehtojen mukaisena.

Ohjelmistotoimiluvanhaltija voi pyytää toimilupaviranomaiselta ennakkopäätöksen määräysvallan muutoksen vaikutuksesta toimilupaan. Kyseisen viranomaisen tulee antaa päätös kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus on saapunut. Jos määräysvalta muuttuu yrityskaupassa, joka on kilpailulain mukaan ilmoitettava KKV:lle tai EY:n sulautuma-asetuksen mukaan komissiolle, toimilupaviranomaisen päätös on annettava kahden kuukauden kuluessa siitä, kun yrityskauppaa koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Ohjelmistotoimilupia koskevana toimilupaviranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto tai valtioneuvosto tilanteessa, jossa ohjelmistotoimilupaehdojen edellytykset täyttävillä hakijoilla ei ole osoitettavissa riittävästi lähetyskapasiteettia tai ohjelmistotoimiluvan myöntämisellä voi olla huomattavia vaikutuksia viestintämarkkinoiden yleiseen kehitykseen.

Medianvapausasetuksen 22 artiklan mukaisessa mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnissa on kyse uudeltaisesta lainsäädännöstä. Tarkempi harkintavalta arvioinnin menettelysäännöistä jää kansalliselle tasolle. Mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnissa on kyse uusista viranomaistehtävistä, jotka on säädettävä jollekin viranomaiselle. Menettelyn osalta selkeintä olisi, että kansallisesti medianvapausasetuksen mukaisesti arvioitavat yrityskaupat sidottaisiin kilpailulain mukaisiin liikevaihtorajoihin. Tarkoituksenmukaisin viranomainen laatimaan arvioinnin mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutuksista median moninaisuuteen ja toimintukselliseen itsenäisyyteen olisi Liikenne- ja viestintävirasto.

3.6 Valtion mainontaa koskeva kansallinen sääntely

Medianvapausasetuksen 25 artikla velvoittaa, että asetuksessa tarkoitettujen viranomaisten ja julkisyhteisöjen on asetettava julkisesti saataville sähköisesti ja käyttäjäystävällisessä muodossa vuosittain niiden mainosmenojen koskevat tiedot. Velvoitteet koskevat laajaa joukkoa eri julkishallinnon toimijoita. Myös asetuksen mukainen valtion mainonta on käsitteenä ymmärrettävä laajasti siten, että se sisältää maksullisten mainosviestien lisäksi muun muassa maksulliset tiedonannot ja kampanjat.

Suomessa ei ole julkishallinnon mainonnan sekä tavara- ja palveluhankintojen avoimuutta koskevaa kansallista lainsäädäntöä sen lisäksi, mitä laissa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) on säädetty. Julkishallinnon ostolaskuihin sovelletaan julkisuuslakia (621/1999), jonka mukaan ostolaskut ovat pääosin julkisia asiakirjoja. Lisäksi muun muassa valtion viranomaisten hankinnoista on saatavilla tietoja julkisesta palvelusta (tutkihankintoja.fi). Palvelusta näkee, keneltä eri valtion viranomaiset ovat tuotteita ja palveluita hankineet, ja milloin nämä hankinnat on tehty. Lisäksi kunnilla ja kuntayhtymillä sekä hyvinvointialueilla ja hyvinvointialueyhtymillä on lakisääteinen velvollisuus raportoida taloustietonsa Valtiokonttorin ylläpitämään kuntien ja hyvinvointialueiden tutkikuntia.fi-taloustietopalveluun. Käyttäjien saatavilla ei kuitenkaan ole nykyisissä palveluissa yksittäisten viranomaisten tai julkisten tahojen vuosittain mainontaan liittyviä menoja. Medianvapausasetus velvoittaa velvoitteiden soveltamisalaan kuuluvat organisaatiot julkaisemaan mainontaa koskevat tiedot verrattain yksityiskohtaisella tasolla ja katseltavassa muodossa.

Valtionvarainministeriössä käynnistyi marraskuussa 2023 kansallinen julkisten hankintojen tietovarantoa ja ostolaskudatan julkaisemista koskeva hanke (<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM018:00/2024>). Hankkeessa arvioidaan muun muassa toteutusvaihtoehdot julkisten hankintojen tietovarannoksi sekä tietovarannon tietosisällöiksi. Hankintatietovarannon perustamisen ja ostolaskutietojen julkaisun tavoitteena on esimerkiksi parantaa tiedon saatavuutta, yhdisteltävyyttä ja vertailtavuutta. Hankintatietovarannon perustamisen myötä julkisista hankinnoista ja ostolaskuista saataisiin entistä tarkempaa tietoa. Hankintatietovarantoa ylläpitäisi Valtiokonttori.

Medianvapausasetuksen 25 artiklan mukaisissa seuranta- ja raportointitehtävissä on kyse uusista viranomaistehtävistä, eivätkä seuranta- ja raportointitehtävät sisälly minkään viranomaisen nykyisiin lakisääteisiin tehtäviin. Koska viranomaisten tehtävien on perustuttava lakiin, tehtävät on säädettävä jollekin viranomaiselle. Hallinnollisesti kevyin ja tarkoituksenmukaisin tapa toteuttaa artiklan mukainen viranomaisen seuranta- ja raportointitehtävä olisi kerätä julkisyhteisöjen mainontaan, markkinointiin ja ilmoitustoimintaa koskevat tiedot, kuten käytetyt vuotuiset kokonaissummat ja mediapalvelujen tarjoajaa tai verkkoalustan tarjoajaa kohti käytetyt vuotuiset summat, Valtiokonttorin ylläpitämään kansalliseen hankintatietovarantoon, jossa valtion mainontaa koskevat tiedot olisivat avoimesti ja julkisesti saatavilla. Tietovarannon myötä yksittäisten viranomaisten tai julkisten tahojen ei tarvitsisi itse julkaista mainos- ja ilmoitusmenoja koskevia tietoja. Seuranta- ja raportointitehtävät säädettäisiin Liikenne- ja viestintävirastolle.

Hankintatietovarantoa koskeva hanke on asettamisvaiheessa ja hankkeen on tarkoitus käynnistyä tammikuussa 2025. Toistaiseksi on vielä epäselvää, kerättäisiinkö hankintatietovarantoon valtion mainontaa koskevia tietoja kaikilta niiltä julkisyhteisöltä, kuten valtio-omisteisilta yhtiöiltä, jotka kuuluvat myös medianvapausasetuksen mukaisten säännösten soveltamisalaan. Valtionvarainministeriö laati hankintatietovarannon perustamisesta arviomuistion, joka oli julkisella lausuntokierroksella syksyllä 2024 (lausuntopyynnön diaarinumero: VN/2588/2024). Arviomuistion mukaan hankintatietovaranto olisi kokonaisuudessaan valmis aikaisintaan vuoden 2027 loppupuolella eli noin vuoden sen jälkeen, kun ensimmäiset valtion mainontaa koskevat tiedot tulisi julkaista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetut muutokset johtuvat medianvapausasetuksen toimeenpanosta.

Hallituksen esityksellä säädettäisiin uusi laki mediamarkkinoiden valvonnasta, jolla toimeenpantaisiin medianvapausasetuksen mediamarkkinoiden keskittymien arviointia koskevat menettelysäännöt. Ehdotuksella Liikenne- ja viestintävirastolle annettaisiin tehtäväksi arvioida mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutuksia tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Ehdotuksen mukaan lain soveltamisalaan kuuluisivat medianvapausasetuksen mukaisesti sellaiset yrityskaupat, johon osallistuu vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta. Soveltamisalan ehdotetaan olevan liikevaihtorajojen suhteen yhteneväinen kilpailulain soveltamisalan kanssa. Laissa säädettäisiin yrityskaupan ilmoittamisesta Liikenne- ja viestintävirastolle ja tiedoista, joita yrityskaupan osapuolten tulisi toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle arvioinnin laadintaa varten. Lisäksi lakiin sisällytettäisiin säännökset koskien Liikenne- ja viestintäviraston tekemän arvioinnin käsittelymääraaikoja. Arvioinnin suorittamista koskeva ilmoituskynnys, arvioinnin tekemisen määräajat ja arviointia varten annettavat tiedot perustuvat kansalliseen harjontaan.

Laissa säädettäisiin myös Liikenne- ja viestintävirastolle tehtäväksi perustaa tiedotusvälineiden omistussuhteita koskeva avoin kansallinen tietokanta, jonka tulisi sisältää medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdassa luetellut tiedot. Laissa säädettäisiin lisäksi viranomaisten, julkisten tahojen sekä mediapalveluiden tarjoajien velvoitteesta ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle, kun valtion mainosmenoja koskevat tiedot ovat julkaistu mukaan lukien tiedot siitä, missä ja mitä tietoja on julkaistu. Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi säädettäisiin myös valvoa kansallisesti asetuksen mukaisten velvoitteiden noudattamista Suomessa sekä seurata valtion mainosmenojen jakautumista ja raportoida siitä vuosittain.

Sananvapauslain 5 §:ssä säädetään julkaisijan, ohjelmatoiminnan harjoittajan ja vastaavan toimittajan ilmoitusvelvollisuudesta. Koska medianvapausasetuksen mukaiset mediapalveluiden tarjoajien ilmoitus- ja avoimuusvelvoitteet ovat edellä seostetusti kansallista lainsäädäntöä laajempia, lisättäisiin pykälään uusi momentti, jossa olisi informatiivinen viittaus medianvapausasetukseen.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 § sisältää täydentävää sääntelyä oikeudesta tai velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta. Pykälän 2 momentissa säädetään muun ohella henkilöiden, jotka ovat saaneet lähdesuojan alaisen tiedon toimiessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, oikeudesta kieltäytyä todistamasta. Koska asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu lähdesuojan henkilöpiiri voi edellä selostetusti olla oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentissa mainittua laajempi, momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus medianvapausasetukseen. Lähdesuojan murtamiseen voidaan myös tällaisien henkilöiden osalta soveltaa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 2 momentissa säädettyjä ja 22 §:n 2 momentissa viitattuja edellytyksiä, jotka täyttävät asetuksen poikkeamisedellytykset.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset yrityksiin

Avoimuusvelvoitteet

Medianvapausasetus asettaa mediapalveluiden tarjoajille ja tiedotusvälineille uudenlaisia kansallista sääntelyä laajempia omistussuhteita koskevia avoimuusvelvoitteita, joiden mukaan mediayhtiöiden tulee julkistaa tiedot niiden suorista ja välillisistä omistajista käyttäjätavallisessa muodossa. Suomessa mediayhtiöitä ei kansallisen lainsäädännön mukaan ole velvoitettu julkaisemaan tietoja suorista tai välillisistä omistajistaan, mutta esimerkiksi osa eri mediayhtiöitä omis-

tavista konserneista on vakiintuneesti pitänyt tiedot konsernin osakkeenomistajista helposti kulluttajien nähtävillä. Uutena velvollisuutena Suomessa toimiville mediayhtiöille tulee myös velvoite julkaista vastaanottajien saataville vuotuinen kokonaismäärä saaduista valtion mainontaan tarkoitetuista julkisista varoista sekä kolmansilta mailta saaduista mainostuloista. Mediayhtiöt voivat julkaista omistussuhteita ja valtion mainonnan kautta sekä kolmansilta mailta saatuja tuloja koskevat tiedot esimerkiksi verkkosivuillaan.

Suurimpien Suomessa toimivien mediapalveluita tarjoavien yhtiöiden osalta uusista avoimuusvelvoitteista johtuvien hallinnollisten vaikutusten ja kustannusten arvioidaan yleiseltä osin olevan kohtuullisia tai vähäisiä. Valtion mainontaan tarkoitettujen julkisten varojen ilmoittamisen osalta merkittävimpien kustannusten katsotaan painottuvan asetuksen voimaantulon jälkeisille ensimmäisille vuosille muun muassa järjestelmiin ja asiakastietoihin liittyvien päivitystarpeiden vuoksi. Keskisuurille ja pienemmille mediapalveluiden tarjoajille velvoitteiden toteuttamisesta arvioidaan seuraavan merkittävämpiä hallinnollisia ja taloudellisia vaikutuksia johtuen nykyisten järjestelmien puutteista. Arvioiden mukaan muun muassa osalle lehtikustantajista asetuksen julkaisuvelvoitteiden toimeenpano lisää töitä merkittävästi ensimmäisenä vuonna ja seuraavina vuosina vähemmän. Ensimmäisen vuoden työmäärään vaikuttaa muun muassa julkisen sektorin toimijoiden hajanaisuus.

Mediamarkkinoiden keskittymien arviointi

Medianvapausasetuksessa säädetään mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutusten arvioinnista tilanteesta, jossa yrityskauppaan osallistuu vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että yrityskaupan osapuolten tulisi ilmoittaa yrityskaupasta Liikenne- ja viestintävirastolle yrityskaupan liikevaihtorajojen ylittäessä kilpailulaissa säädetty liikevaihtorajat. Ehdotuksen mukainen yrityskauppojen ilmoituskynnys olisi yritysten näkökulmasta selkeä ja ennustettava.

Kilpailulain liikevaihtorajat ylittäviä KKV:lle ilmoitettuja yrityskauppoja, joissa hankinnan kohteena on ollut tietyn yhtiön harjoittama medialiiketoiminta, on viimeisen 10 vuoden aikana ollut yhteensä viisi. Kaikissa ilmoitetuissa yrityskaupoissa molempina osapuolina on ollut mediapalveluita tarjoava yhtiö. Näistä viidestä yrityskaupasta kolme on ilmoitettu yrityskauppa-valvonnan liikevaihtorajojen laskettua vuoden 2023 alusta. Ennen vuoden 2023 muutosta muun muassa useat sanomalehtitoimialalla tapahtuneet yrityskaupat eivät ylittäneet kilpailulain edellyttämää liikevaihtorajaa.

Kilpailulain muutoksen esitöissä (HE 172/2022 vp, s. 10) esitetyn arvion mukaan liikevaihtorajojen madaltaminen tulee kokonaisuudessaan noin kaksinkertaistamaan ilmoitettavien yrityskauppojen määrän. Tarkempaa toimialakohtaista arviota on kuitenkin haasteellista tehdä. Kun tarkastellaan median keskittymistä toimialatasolla, tutkimusten mukaan suurin keskittymisaste on havaittu radiotoiminnassa ja televisioiminnassa. Yrityskaupat ja keskittyminen luonnehtivat myös sanomalehtitoimialaa, mutta toistaiseksi sanomalehdistössä merkittävä toimijoita on enemmän ja omistus on valtakunnallisella tasolla hieman enemmän hajaantunut kuin radio- tai televisioimialalla. Reilun 10 viime vuoden aikana sanomalehtialalla on kuitenkin nähty useita yrityskauppoja ja omistusjärjestelyjä. Tutkimuksissa on arvioitu, että jos nykyisin mukainen ilmoituskynnys olisi ollut voimassa jo 2010-luvulla, useat media-alalla ja etenkin sanomalehtitoimialalla tapahtuneet yrityskaupat olisivat tulleet kilpailuviranomaisen arvioitavaksi (Lehtisaari, Katja ym. (2024): Median keskittyminen ja mediasisältöjen moninaisuus Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:6).

Suomessa sanomalehtialan keskittymiskehitystä kuvaa muun muassa toimijoiden määrän kehitys. Uutismedian liittoon kuuluvia sanomalehtialan toimijoita oli vuonna 2023 yhteensä 64, kun

vielä vuonna 2000 vastaava luku oli 117. Sanomalehtitoimialalla on pieniä alueellisia toimijoita, joiden liikevaihto verrattuna suuriin mediakonserneihin on merkittävän pientä. Taloudellisten lukujen valossa voidaan arvioida, että noin kolmannes lehtiä kustantavista yhtiöistä toimii tappiollisesti. Myös radiotoimialalla liikevaihdot vaihtelevat suuresti isojen mediakonsernien ja pienempien paikallisradiotoimijoiden välillä.

Media-alalla omistusjärjestelyjen taustalla ovat yleensä taloudelliset syyt. Alaan on 2000-luvulla vaikuttanut merkittävästi digitalisaatio, joka on johtanut kuluttajakäyttämisen ja mainosmarkkinan muutoksiin. Muutokset ovat horjuttaneet perinteisen joukkoviestintien roolia sekä tuoneet alalle kokonaan uusia palveluita. Mainosmarkkinalla kasvu on suuntautunut ennen kaikkea verkkomediamainontaan, ja merkittävä osa mainostuloista suuntautuu kansainvälisille toimijoille. Kehityssuunta on tehnyt kansalliset mediapalveluita tarjoavat yhtiöt aikaisempaa riippuvaisemmaksi tilaustuotoista. Keskittyminen on alalla nähty tarpeelliseksi, jotta etenkin pienillä paikallisilla toimijoilla olisi paremmat edellytykset selvitä digitaalisesta siirtymästä ja pysyä mukana muun teknologian kehityksessä. Tutkimuksissa on arvioitu media-alan keskittymisen ja omistusjärjestelyiden jatkuvan alan rakenteellisten muutosten takia. (Lehtisaari, Katja ym. (2024)).

Ehdotuksella on vaikutuksia erityisesti yrityskauppoja suunnitteleville ja toteuttaville media-alalla toimiville yrityksille. Ehdotuksen mukaan osa kilpailuviranomaiselle ja Liikenne- ja viestintävirastolle toimitettavista tiedoista olisivat päällekkäisiä. Yrityskaupan vaikutusten arviointia varten Liikenne- ja viestintävirastolle tulisi toimittaa vähemmän tietoja kuin mitä kilpailulaissa vaaditaan toimitettavaksi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Näin ollen ehdotettu ilmoitusvelvollisuus olisi kilpailulainsäädäntöä kevyempi. Yrityskaupan osapuolten tulisi ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle myös sellaisia tietoja, joita kilpailusääntelyn mukaan ei vaadita ilmoitettavaksi kilpailuviranomaiselle. Lain ehdotetun soveltamisalaan kuuluvan yrityskaupan yhteydessä vain Liikenne- ja viestintävirastolle ilmoitettavat tiedot koskisivat yrityskauppojen osapuolten arviota yrityskaupan odotetuista vaikutuksista tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja suoja toimista toimituksellisen itsenäisyyden varmistamiseksi.

Velvoite ilmoittaa yrityskaupasta kahdelle eri viranomaiselle lisää arvion mukaan yrityskauppa suunnittelevien ja ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvien yritysten kustannuksia sekä hallinnollista taakkaa. Hallinnollista taakkaa kuitenkin keventäisi se, että Liikenne- ja viestintävirastolle toimitettavat tiedot olisivat pääosin sellaisia, joita yrityskaupan osapuolet joutuisivat joka tapauksessa toimittamaan kilpailuviranomaiselle kilpailuoikeudellista arviointia varten. Lakiehdotus ei viivästyttäisi soveltamisalaan tulevien yrityskauppojen toteuttamista, sillä Liikenne- ja viestintäviraston arvioinnin ei itsessään esitetä estävän yrityskauppojen toteuttamista.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Jatkossa Liikenne- ja viestintävirasto toimisi jäsenenä medianvapausasetuksella perustettavassa eurooppalaisessa mediapalvelulautakunnassa, joka korvaa olemassa olevan audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten sääntelyviranomaisten ryhmän (ERGA). Eurooppalaisen medialautakunnan tehtäväkenttä tulee olemaan laajempi kuin sen edeltäjän ERGA:n. Medianvapausasetuksen myötä EU:n mediasääntelyn piiriin tulevat av-mediapalveluiden lisäksi muun muassa myös sanomalehtitoimijat, mikä laajentaa myös Liikenne- ja viestintäviraston valvontatehtäviä nykyiseen verrattuna.

Uusiin Liikenne- ja viestintäviraston viranomaistehtäviin kuuluisi myös rekisterinpitotehtävä, joka koskee kansallisen tiedotusvälineiden avoimuustietokannan kehittämistä ja ylläpitoa. Re-

kisterinpidossa huomioon on otettava EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimukset henkilötietojen käsittelylle. Rekisterinpito ei edellytä merkittäviä järjestelmäuudistuksia, mutta tulee mahdollisesti vaatimaan virastolta muun muassa tietojen pyytämistä ja keräämistä mediapalveluita tarjoavilta yhtiöiltä.

Keskeinen Liikenne- ja viestintävirastolle esitetty uusi viranomaistehtävä koski mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutusten arviointia tilanteessa, jossa yrityskauppaan osallistuu vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta, ja jossa yrityskauppa ylittää kilpailulaissa määritellyt liikevaihtorajat. Mediamarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja tulee valmistelun aikana tehdyn arvion mukaan kilpailulain liikevaihtorajojen laskettua aikaisempaa enemmän viranomaisten arvioinnin piiriin. Yrityskauppojen toimialakohtaista määrää on hankala arvioida, mutta esimerkiksi sanomalehti-toimialalla merkittäviä omistajanvaihdoksia on aikavälillä 2013–2024 tehty vuositasolla pääsääntöisesti yksi tai kaksi (Lehtisaari, Katja ym. (2024)). Näin ollen voidaan arvioida, että vuosittain vain yksittäisiä media-alalla tapahtuvia yrityskauppoja ilmoitetaan Liikenne- ja viestintävirastolle. Arvioinnit yrityskauppojen vaikutuksista median moninaisuuteen ja toimitukselliseen itsenäisyyteen vaativat Liikenne- ja viestintävirastossa projektiluontoista työtä, johon joudutaan todennäköisesti sitouttamaan myös muissa kuin mediavalvonnan parissa työskenteleviä viraston asiantuntijoita riippuen yrityskaupan koosta ja vaikuttavuudesta markkinoiden toimintaan. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintäviraston tulisi toimittaa arviointi yrityskaupan vaikutuksista yrityskaupan osapuolille 65 työpäivän kuluessa yrityskauppailmoituksen vastaanottamisesta. Ehdotetussa käsittelymääräajassa on pyritty antamaan Liikenne- ja viestintävirastolle tarpeellinen määrä aikaa arvioinnin laatimiseen myös suuremmissa ja vaikutuksiltaan huomattavammissa yrityskaupoissa.

Medianvapausasetuksen mukainen valtion mainontaa koskevien tietojen julkaisuvelvoitteen arvioidaan aiheuttavan hallinnollisia kustannuksia kohtuullisessa määrin velvoitteen soveltamisalaan kuuluville viranomaisille ja julkisille tahoille. Suomessa valtion viranomaisten harjoittaman mainonnan arvioidaan olevan vähäistä ja vähämerkityksellistä mediamarkkinoiden toimintaedellytysten kannalta. Kaupungeille ja kunnille on kuitenkin tyypillistä käyttää alueellisia ja paikallisia tiedotusvälineitä sekä verkkoalustoja viestinnän kanavina esimerkiksi erilaisten ilmoitusten muodossa. Velvoitteen soveltamisalaan kuuluu suuri määrä viranomaisia ja julkisia tahoja. Valtion mainontaan käytettävät menot vaihtelevat arvion mukaan merkittävästi eri valtion viranomaisten ja julkisten tahojen välillä, eivätkä useat velvoitteen soveltamisalaan kuuluvat julkiset tahot osta mainos- tai ilmoitustilaa mediapalveluilta tai verkkoalustoilta. Näin ollen velvoitteesta koitua hallinnollinen taakka vaihtelee eri viranomaisten ja julkisten tahojen välillä. Mikäli valtiovarainministeriössä käynnistyvä kansallinen tietovarantohanke toteutuu, vähentäisi se merkittävästi viranomaisille ja julkisille tahoille velvoitteista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Valtion mainosmenoja koskevien tietojen ollessa julkisesti ja helposti saatavilla kansallisessa tietovarannossa, ei valtion viranomaisilla ja julkisilla tahoilla olisi velvoitetta erikseen julkaista mainos- ja ilmoitusmenoja koskevia tietoja.

Uudet viranomaistehtävät aiheuttavat Liikenne- ja viestintävirastolle henkilöstökuluja. Tehtäviä on arviolta 2 henkilötyövuoden edestä sisältäen asetuksen sääntöjen noudattamisen valvontaan, rekisterinpitoon ja –kehittämiseen sekä yrityskauppojen vaikutusten arviointeihin liittyvät tehtävät. Lisäksi valtion mainonnan jakautumisen seuranta ja vuosittainen raportointi lisää viraston tehtäviä arviolta 1 henkilötyövuoden edestä. Liikenne- ja viestintävirastossa keskimääräinen henkilötyövuoden hinta on viraston mukaan 100 000 euroa. Medianvapausasetuksen toimeenpanosta johtuvista uusista Liikenne- ja viestintäviraston tehtävistä aiheutuvat kustannukset on tarkoitus kattaa viraston nykyisten toimintamenojen puitteissa.

Jos valtion mainontaa koskevien tietojen kerääminen ja raportointi automatisoitaisiin Liikenne- ja viestintävirastossa, edellyttäisi se virastossa kustannustasoltaan verrattain suuria järjestelmä-uudistuksia. Mikäli valtiovarainministeriössä käynnistyvä kansallinen tietovarantohanke toteutuu, ei Liikenne- ja viestintävirastossa olisi arvioiden mukaan tarve suurille järjestelmä-uudistuksille ja myös tarve muiden resurssien osalta vähenisi.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Median keskittymien arviointi

Median keskittymien arvioinnin osalta esillä oli vaihtoehto, jossa arviointi suoritettaisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston kilpailulain mukaisesti käsittelemän yrityskaupan yhteydessä. Vaihtoehdossa kilpailulakiin lisättäisiin KKV:lle velvoite pyytää Liikenne- ja viestintävirastoa arvioimaan yrityskaupan vaikutuksia tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen silloin, kun yrityskaupan osapuolena olisi mediapalveluita tarjoava yhtiö tai mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta. Lisäksi kilpailulaissa veloitettaisiin Liikenne- ja viestintävirasto laatimaan kyseinen arviointi medianvapaussäädöksessä esitetyin reunaehdoin ja laissa määritellyn määräajan puitteissa. Vaihtoehdossa riittäisi siis se, että yrityskaupan osapuolet ilmoittavat yrityskaupasta vain yhdelle viranomaiselle. Ratkaisuvaihtoehdossa positiivisena puolena voidaan arvioida olevan selkeys ja kevyempi hallinnollinen taakka yrityskaupan osapuolien näkökulmasta.

Valmistelun aikana vaihtoehdon osalta haastavaksi todettiin muun muassa se, että kilpailulaki on markkinoiden toimintaa turvaava yleislaki. Kilpailulain tarkoituksena on lain 1 §:n mukaan terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Mikäli kilpailulakiin lisättäisiin edellä esitetyn ratkaisuvaihtoehdon mukaiset muutokset, lain tarkoitus muuttuisi osittain myös koskemaan median moninaisuuden ja toimituksellisen riippumattomuuden arviointia, jolla ei ole suoraa yhteyttä kilpailunrajoituksiin tai yrityskauppojen kilpailuvaikutuksiin. Lisäksi kilpailulaki soveltuu kaikkiin taloudellista toimintaa harjoittaviin tahoihin niiden toimialasta riippumatta. Tältä osin ratkaisuvaihtoehdon ongelmana nähtiin, että kilpailulakiin tulisi lisätä yhtä toimialaa koskevia erityissäännöksiä.

Mediavapausasetuksen 22 artiklan mukaisen mediamarkkinoiden keskittymien vaikutusten arvioinnin on oltava asetuksen mukaan erillinen unionin ja kansallisen kilpailulainsäädännön mukaisista arvioinneista, kuten yrityskeskittymien valvontaa koskevien sääntöjen mukaisista arvioinneista. Tästä syystä on myös luontevaa, että valvontatehtävää ei osoiteta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, jonka tehtäviin yrityskauppalvonta kuuluu. Kilpailulain mukaisessa yrityskeskittymien arvioinnissa merkityksellistä on, estääkö yrityskauppa olennaisesti tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Siten kilpailulain mukaisessa yrityskauppojen arvioinnissa arvioidaan eri asioita kuin mediavapausasetuksen 22 artiklaan perustuvassa arvioinnissa. Lisäksi mediavapausasetuksen 22 artiklan mukaisen arvioinnin ja kilpailulain yrityskauppalvontasääntöjen tavoite on erilainen. Vaihtoehdossa, jossa Liikenne- ja viestintävirasto laatisi mediavapausasetukseen perustuvan arvioinnin KKV:n pyynnöstä, jäisi epäselväksi se, mitä KKV:n tulisi tehdä arvioinnin saatuaan ottaen huomioon, että mediavapausasetukseen perustuvaa keskittymien arviointia ei asetuksen mukaan voi sisällyttää osaksi kilpailulain mukaista yrityskauppojen arviointia. KKV ei siten voisi ottaa arviointia huomioon osana kilpailulain mukaista yrityskauppojen arviointia.

Valmistelun aikana arvioitiin myös viranomaisten toimivaltuuksiin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisuja mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen mahdollisten negatiivisten median moniäänisyyteen tai toimitukselliseen riippumattomuuteen kohdistuvien vaikutusten vähentämiseksi. Vaihtoehtona arvioitiin mahdollisuutta antaa Liikenne- ja viestintävirastolle kieltäminen yrityskauppaan tai oikeus asettaa yrityskaupalle ehtoja. Lievempänä vaihtoehtona arvioitiin neuvotteluvollisuuden asettamista virastolle ja yrityskaupan osapuolille. Neuvotteluiden kautta yrityskaupan osapuolet olisivat voineet antaa sitoumuksia, joilla olisi voitu vähentää kaupan mahdollisia kielteisiä vaikutuksia median moniarvoisuudelle ja toimitukselliselle riippumattomuudelle. Hallituksen esityksen valmistelun aikana esille nousseissa toteuttamisvaihtoehdoissa on huomioitu pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelma, jonka mukaan hallitus minimoi kansallisen lisäsääntelyn, joka koskee alustatalouden, tekoälyn, datan ja digitalisaation EU-sääntelyä. Lisäksi toteuttamisvaihtoehtoja on arvioitu hallinnollisen taakan ja viranomaisresurssien näkökulmasta. Kansallisen lisäsääntelyn välttämiseksi ja uusien viranomaisresurssien niukkuuden vuoksi median keskittymien arviointia koskevat säännöt ehdotetaan toteuttavan hallinnollinen taakka minimoiden, jonka takia edellä mainittuja viranomaisen toimivaltuuksia ja oikeuksia ei ole ehdotettu otettavan mukaan 1. lakiehdotukseen.

5.1.2 Valtion mainontaa koskevien velvoitteiden viranomaisseuranta ja –raportointi

Valmistelun aikana on arvioitu, mille viranomaiselle 25 artiklan mukaisten valtion mainontaa koskevien velvoitteiden seuranta ja –raportointitehtävät voitaisiin osoittaa. Esityksen valmistelun aikana on käyty keskustelua valtiovarainministeriön kanssa. Valtiovarainministeriössä on käynnissä kansallista julkisten hankintojen tietovarantoa ja ostolaskudatan julkaisemista koskeva hanke. Hankkeen tavoitteena on perustaa kansallinen hankintatietovaranto, jossa julkaistaisiin eri julkisyhteisöjen ostolaskutiedot. Valmistelun aikana on keskusteltu mahdollisuudesta, jossa hankintatietovarantoon kerättävät ja sitä kautta julkaistavat tiedot sisältäisivät myös viranomaisten ja julkistamishankintojen markkinointia ja ilmoitustoimintaa koskevat tiedot medianvapausasetuksen velvoitteiden mukaisesti. Ratkaisuvaihtoehdossa viranomaisten ja julkisten tahojen ei tarvitsisi erikseen julkaista valtion mainontaan liittyviä tietoja ja ilmoittaa niistä Liikenne- ja viestintävirastolle, vaan tiedot olisivat julkisesti kaikkien nähtävillä Valtiokonttorin ylläpitämässä tietovarannossa. Näin ollen ratkaisuvaihtoehdossa positiivisena puolena olisi merkittävästi kevyempi hallinnollinen taakka sekä Liikenne- ja viestintävirastolle että muille valtion viranomaisille ja julkisille tahoille.

Kansallista julkisten hankintojen tietovarantoa ja ostolaskudatan julkaisemista koskeva lainsäädäntöhanke on asettamisvaiheessa ja hankkeen on tarkoitus käynnistyä tammikuussa 2025. Hankkeen tavoitteena on toteuttaa kansallinen julkisten hankintojen tietovaranto, joka kattaa julkisen sektorin laajuudella tietoja julkisista hankinnoista ja ostoista koko hankinnan elinkaaren ajalta yhdisteltävässä ja vertailtavassa muodossa, sekä valmistella tarpeelliset muutokset lainsäädäntöön. Hanke pohjautuu kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta vuosina 2023–2024 laadittuun arviomuistioon ja siinä esitettyihin toimenpide-ehdotuksiin. Medianvapausasetusta aletaan soveltaa elokuussa 2025, ja ensimmäinen vuosiraportti valtion mainosmenojen jakautumisesta tulisi julkaista vuoden 2026 aikana.

Valmistelun aikana tehdyn arvion mukaan tarkoituksenmukaisinta olisi keskittää valtion mainosmenojen viranomaisseuranta- ja raportointitehtävät Liikenne- ja viestintävirastolle. Mikäli julkisten hankintojen tietovarantoa ja ostolaskudatan julkaisemista koskeva hanke etenee, Valtiokonttorin ylläpitämä tietovaranto voisi toimia Liikenne- ja viestintäviraston seuranta- ja raportointitehtävän tietoaikana. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolle ehdotetun viranomais-tehtävän helpottamiseksi ehdotetaan säädettäväksi valtion viranomaisten ja julkisten tahojen ilmoitusvelvollisuudesta mainosmenojen koskevien tietojen osalta. Ilmoitusvelvollisuudesta voitaisiin kuitenkin valtion viranomaisten ja julkisten tahojen osalta luopua, mikäli tiedot olisivat

tulevaisuudessa suoraan saatavilla Valtiokonttorin ylläpitämästä tietovarannosta. Tietovarannon osalta on huomioitava, että tietovarantoon tietoa toimittavien julkisyhteisöjen määritelmä ei esiselvityksen määritelmien perusteella vastaa kaikilta osin mediavapauslainsäädöksen 2 artiklan mukaista viranomaisten ja julkisten tahojen määritelmää.

Muita arvioituja viranomaisia olivat Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). Valmistelun aikana tehdyssä arvioinnissa otettiin huomioon viranomaisten nykyiset lakisäätteiset tehtävät ja toimivaltuudet, osaaminen ja kokemus vastaavista tehtävistä sekä etenkin viranomaisten nykyiset resurssit. Hallituksen esityksen valmistelussa asiaa on mietitty lisäksi sääntelytaakan näkökulmasta.

5.1.3 Salassa pidettävien tietojen antaminen mediapalvelulautakunnalle ja muiden EU-maiden kansallisille sääntelyviranomaisille

Medianvapausasetuksen 14 artiklan 1 kohdan mukaan kansallinen sääntelyviranomainen voi pyytää muita kansallisia sääntelyviranomaisia tekemään yhteistyötä muun muassa tietoja vaihtamalla asetuksen III luvun johdonmukaisen ja tehokkaan soveltamisen tai AVMS-direktiivin täytäntöönpanon varmistamiseksi. Lisäksi medianvapausasetuksen 22 artiklan 4 kohdan mukaan kansallisen sääntelyviranomaisen on kuultava mediamarkkinoiden keskittymän arvioinnin yhteydessä mediapalvelulautakuntaa ennen lopullisen arvioinnin laatimista, jos keskittymä todennäköisesti vaikuttaa mediapalvelujen sisämarkkinoiden toimintaan. Asetuksen johdanto-osion perustelukappaleessa 68 on selvennetty, että arviointia tehdessään kansallisen sääntelyviranomaisen ja lautakunnan olisi kiinnitettävä huomiota muun muassa yrityskaupan osapuolen tai osapuolten taloudelliseen kestävyYTEEN. Lisäksi kansallisen viranomaisen ja lautakunnan olisi myös otettava huomioon se, olisiko yrityskaupan osapuoli tai osapuolet ilman yrityskauppaa taloudellisesti kestäviä niin, että ne voisivat keskipitkällä aikavälillä jatkaa taloudellisesti kannattavien, riittävästi resursoitujen ja teknisesti mukautettujen laadukkaiden mediapalvelujen tarjoamista ja kehittämistä markkinoilla.

Esityksen valmistelussa on arvioitu vaihtoehtoa säätää siitä, että medianvapausasetuksessa tarkoitettulla kansallisella viranomaisella olisi oikeus luovuttaa uusien tehtäviensä nojalla saamansa tiedot mediapalvelulautakunnalle tai muiden jäsenmaiden kansallisille sääntelyviranomaisille salassapitosäännösten tai muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä. Liikenne- ja viestintävirastolle ehdotettujen uusien tehtävien nojalla viraston saamat tiedot saattaisivat sisältää muun muassa mediamarkkinoilla toimivien palveluntarjoajien liikesalaisuuksia. Liikenne- ja viestintävirasto joutuisi todennäköisesti käsittelemään salassa pidettäviä tietoja, kuten yritysten liikesalaisuuksia, muun muassa silloin, kun virastolle tehtäisiin viraston suorittamaa arviointia varten ilmoitus yrityskaupasta.

Medianvapausasetuksessa ei ole säädetty salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta komissiolle, mediapalvelulautakunnalle tai muiden jäsenmaiden viranomaisille. Lisäksi asetuksen johdanto-osion perustelukappaleessa 44 selvennetään, että kansallisten sääntelyviranomaisten välisessä tietojenvaihdossa olisi noudatettava kaikkea asiaankuuluvaa, tietojenvaihtoa koskevaa unionin oikeutta ja kansallista lainsäädäntöä. Kansallisesti viranomaisten salassa pidettävien tietojen antamisesta ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle säädetään lain viranomaisen julkisuudesta (621/1999) 30 §:ssä. Pykälän mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle, jos ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle.

Medianvapausasetuksen johdanto-osion perustelukappaleen 44 valossa asetuksen mukaisten tehtävien hoitaminen ei edellytä kansallista sääntelyviranomaista luovuttamaan salassa pidettäviä tietoja mediapalvelulautakunnalle tai muiden jäsenmaiden kansallisille sääntelyviranomaisille. Hallituksen esityksen valmistelun aikana on arvioitu, että mediapalvelulautakunnan ei olisi välttämätöntä saada esimerkiksi yrityskaupan osapuolia koskevia liikesalaisia tietoja. Valmistelun aikana on katsottu, että mediamarkkinoiden keskittymiä koskevan vaikutusarvioinnin kannalta keskeisiä ovat muun muassa koko mediamarkkinaa koskevat tiedot, kuten alueellinen mediapalveluiden tarjoajien määrä ja yleinen mediamarkkinatilanteen kehittyminen. Medianvapausasetuksen myötä mediayhtiöiden omistusta koskevat tiedot tulevat jatkossa olemaan helposti saatavilla julkisista lähteistä. Lisäksi Suomessa toimivien yhtiöiden keskeiset taloustiedot, kuten yhtiön tulos ja varallisuusasema, ovat kaupparekisterilain (564/2023) mukaan julkisia. Mediapalvelulautakunta voi siis tarvittaessa antaa lausunnon kansallisten sääntelyviranomaisen laatimasta arviointiluonnoksesta julkisten tietojen pohjalta. Näin ollen hallituksen esityksen valmistelun aikana on päädytty siihen, ettei tiedonvaihtoa koskevan kansallisen sääntelyn antaminen ole välttämätöntä.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Medianvapausasetuksen toimeenpano on parhaillaan käynnissä kaikissa jäsenvaltioissa. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynyt epävirallisia keskusteluja eri jäsenvaltioiden kanssa asetuksen toimeenpanosta. Muiden jäsenvaltioiden suunnitelmista on saatavilla vasta alustavaa tietoa.

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin kulttuuriministeriön muistiossa (*Kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning Ds 2024:28*) ehdotetaan laadittavaksi uusi medianvapausasetusta täydentävä kansallinen laki. Medianvapausasetuksen mukaisena kansallisena sääntelyviranomaisena toimisi AVMS-direktiivin 30 artiklan mukaisesti nimetty kansallinen mediasääntelyviranomainen *Mediemyndigheten*.

Muistion mukaan myös Ruotsissa mediamarkkinoiden keskittymien arviointi on tarkoitus sitoa kansallisen kilpailulain mukaisiin liikevaihtorajoihin. Ehdotuksen mukaan kilpailulain liikevaihtorajat ylittävästä yrityskaupasta tulisi ilmoittaa kilpailuviranomaisen (*Konkurrensverket*) lisäksi myös kansalliselle mediasääntelyviranomaiselle, mikäli yrityskaupan osapuolina ovat mediapalveluita tarjoava yhtiö tai mediasisältöihin pääsyn tarjoava verkkoalusta. Mediasääntelyviranomaisen olisi arvioitava yrityskaupan vaikutus tiedotusvälineiden ja mediasisältöjen monimuotoisuuteen sekä toimitukselliseen riippumattomuuteen ottaen huomioon medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdassa luetellut seikat.

Uutta mediamarkkinoiden keskittymien arviointia koskevaa lakia täydentävässä asetuksessa säädettäisiin muun muassa arvioinnin tekemisen määräajoista. Ehdotuksen mukaan mediasääntelyviranomaisen on tehtävä vaikutusten arviointi 30 päivän kuluessa yrityskauppaa koskevan ilmoituksen saapumisesta. Mikäli mediasääntelyviranomaisen on arvioinnin yhteydessä kuultava eurooppalaista mediapalvelulautakuntaa, arviointi on tehtävä 30 päivän kuluessa lautakunnan kuulemisen päättymisestä. Mediasääntelyviranomaisen on ilmoitettava kilpailuviranomaiselle, kun arviointi on saatu päätökseen. Lisäksi muistiossa ehdotetaan asetuksessa säädettäväksi, että kansallinen mediasääntelyviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja sille tehtävissä ilmoituksissa on annettava sekä päättää edellä tarkoitettujen ilmoitusten muodosta.

Ehdotuksen mukaan niiden yhtiöiden, joilla on medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan omistustietoja ja valtion mainontaa koskeva julkaisuvelvoite ja niiden julkisyhteisöjen, joilla on 25 artiklan 2 kohdan mukainen valtion mainontaa koskeva julkaisuvelvoite, on ilmoitettava kansalliselle sääntelyviranomaiselle, kun velvoite on täytetty. Ilmoituksessa tulisi olla tieto siitä, mitä tietoja on asetettu julkisesti vastaanottajien saataville sekä mistä tiedot ovat saatavilla.

Ehdotuksen mukaan mediasääntelyviranomaiselle olisi pyynnöstä toimitettava tiedot ja asiakirjat, jotka viranomaisen tarvitsee medianvapausasetuksen asetuksen mukaisten tehtävien suorittamiseksi. Kansallinen sääntelyviranomaisen voi tarvittaessa antaa määräyksiä sen varmistamiseksi, että asetuksen 6 artiklan 1 kohtaa ja 7–25 artikloja noudatetaan. Määräykseen voidaan liittää uhkasakko. Vain määräyksestä, johon on liitetty uhkasakko, voidaan valittaa yleiseen hallinto-oikeuteen.

Muistiossa esitetään, että kansalliset lakimuutokset astuisivat voimaan elokuussa 2025. Kansalliseen lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös kohta, jonka mukaan medianvapausasetuksen 20 artiklan soveltamisalaan kuuluvien valmistajien, kehittäjien tai maahantuojien olisi viranomaisen pyynnöstä toimitettava näytteitä tai vastaavaa, joita sääntelyviranomaisen tarvitsee artiklan säännösten noudattamisen valvontaan.

Lisäksi muistiossa esitetään täydennyksiä mediasääntelyviranomaisesta tehtyyn asetukseen, jossa määritellään viranomaiset tehtävät kattamaan mediavapausasetuksessa asetetut valvonta- ja raportointitehtävät.

Valtionmainonnan soveltamisalan suhteen Ruotsi ei ole käyttämässä medianvapausasetuksen 25 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa säädettyä mahdollisuutta kansallisella tasolla ottaa käyttöön poikkeuksia alue- tai paikallisviranomaisen tiedonantovelvollisuuden osalta. Muistiossa ei tarkemmin eritellä, mitä julkisia tahoja katsotaan kansallisesti kuuluvan 25 artiklan soveltamisalaan.

5.2.2 Tanska

Tanskan kulttuuriministeriön lakiehdotuksessa ehdotetaan tehtäväksi muutoksia ja lisäyksiä radio- ja televisiotoiminnasta annettuun lakiin sekä mediatuista annettuun lakiin medianvapausasetuksen toimeenpanemiseksi. Lakeihin tulevan sääntelyn määrä tulisi olemaan suhteellisen kevyttä ja valtaosa sääntelystä tultaisiin antamaan kulttuuriministeriön hallinnollisilla määräyksillä. Kulttuuriministeriö perustelee tätä medianvapausasetusten puitteiden teknisellä luonteella.

Radio- ja televisiotoiminnassa annetussa laissa säädettäisiin, että medianvapausasetuksen 5 ja 7 artiklojen mukaisena kansallisena sääntelyviranomaisena toimisi radio- ja televisiolautakunta (*Radio- og tv- nævnet*). Kulttuuriministeri antaisi yksityiskohtaiset säännöt lautakunnan velvollisuuksista ja valvontatehtävistä. Lakiin lisättäisiin pykälät, joiden mukaan kulttuuriministeri voisi antaa hallinnollisia määräyksiä medianvapausasetuksen 6 artiklan, 22 artiklan 1 kohdan, sekä 25 artiklan soveltamisen osalta. Mediatuista annettuun lakiin lisättäisiin pykälä, jonka mukaan kulttuuriministeri antaa yksityiskohtaiset säännöt radio- ja televisiolautakunnan lausunnoista mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen arvioimisen osalta.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki mediamarkkinoiden valvonnasta

1 §. Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena on toimeenpanna Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta (eurooppalainen medianvapausasetus). Laissa säädettäisiin asetuksen toimeenpanon edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnista ja lain ja asetuksen noudattamisen valvonnasta.

2 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain 2 luvun soveltamisalasta. Luvussa säädettäisiin mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnista. Median keskittymien arvioinnin tarkoituksena on arvioida media-alan yrityskauppojen vaikutuksia tiedotusvälineiden moniäänisyyteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen.

Pykälän mukaan mediamarkkinoiden keskittymien arviointia koskevaa sääntelyä sovellettaisiin sellaiseen kilpailulain (948/2011) 21 §:n mukaiseen yrityskauppaan, jonka osapuolena on vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta. Soveltamisala vastaisi medianvapausasetuksen 2 artiklan 15 kohtaa. Mediapalvelun tarjoajalla tarkoitetaan medianvapausasetuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jonka ammattitoimintana on mediapalvelujen tarjoaminen ja jolla on toimituksellinen vastuu mediapalvelun sisällön valinnasta ja joka päättää sen järjestämistavan. Verkkoalustalla tarkoitetaan puolestaan EU:n digipalveluasetuksen (EU) 2022/2065 3 artiklan i alakohdassa määriteltyä verkkoalustaa.

Tämän lisäksi edellytyksenä olisi, että yrityskaupan osapuolten liikevaihto olisi kilpailulain 22 §:n 1 momentin mukainen. Tarkoituksena on, että mediamarkkinoiden keskittymien arviointia varten Liikenne- ja viestintävirastolle ilmoitettaisiin ne yrityskaupat, jotka täyttävät kilpailulain yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat ja jotka siten tulee ilmoittaa myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle (KKV) yrityskauppavalvontaa varten. Yrityskauppavalvontaan sovellettavien nykyisin voimassa olevien liikevaihtorajojen mukaisesti KKV:lle tulee ilmoittaa yrityskaupat, jossa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 10 miljoonaa euroa. Kilpailulain mukaisia yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajoja sovellettaisiin siten myös median keskittymien arviointia varten tehtäviin yrityskauppailmoituksiin. Liikevaihdon laskemiseen sovellettaisiin kilpailulain 24 §:ää.

Medianvapausasetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on säädettävä kansallisessa lainsäädännössään aineellisista ja menettelyllisistä säännöistä, joilla mahdollistetaan sellaisten mediamarkkinoiden keskittymien arviointi, joilla voi olla merkittävä vaikutus tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Valmistelun aikana on arvioitu, että yrityskauppoja suunnittelevien yritysten ja yrityskaupan vaikutuksia arvioivan viranomaisen näkökulmasta on selkeintä, että lain soveltamisala on sidottu kilpailulain soveltamisalaan. Lisäksi valmistelun aikana on arvioitu, että sellaisilla yrityskaupoilla, jotka tulee kilpailuoikeudellisista syistä saattaa KKV:n yrityskauppavalvontaan, voi olla myös merkittäviä vaikutuksia Suomessa tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen.

Pykälässä ehdotettu soveltamisala vastaa medianvapausasetuksen 22 artiklan 1 kohtaa ja osaltaan toimeenpanee sitä.

Sähköisen viestinnän palvelulain 30 §:ssä säädetään ohjelmistotoimiluvan siirtämisestä. Pykälän mukaan, jos määräysvalta tai vastaava tosiasiallinen määräysvalta toimiluvan haltijaan nähden muuttuu, tulee tästä ilmoittaa välittömästi toimilupaviranomaiselle. Toimilupaviranomainen voi perua ohjelmistotoimiluvan määräysvallan muuttumisen seurauksena. Asiasta on annettava päätös kahden kuukauden kuluessa ilmoituksesta. Jos toimivaltainen lupaviranomainen on valtioneuvosto, tulee valtioneuvoston ratkaista asia kahden kuukauden kuluessa asian siirrosta. Ohjelmistotoimiluvan siirtämisestä voi pyytää myös toimilupaviranomaiselta ennakkoratkaisun. Ennakkoratkaisu on annettava vastaavalla tavalla kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta. Jos määräysvalta muuttuu yrityskaupassa, joka tulee kilpailulain nojalla ilmoittaa KKV:lle tai EY:n sulautuma-asetuksen mukaan komissiolle, tulee päätös toimiluvan siirtämisestä antaa kahden kuukauden kuluessa siitä, kun yrityskauppaa koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Ratkaisu siitä, onko toimivaltainen lupaviranomainen Liikenne- ja viestintävirasto vai valtioneuvosto ohjelmistotoimiluvan siirtämisestä koskevassa asiassa, ratkaistaan samoin kuin ohjelmistotoimiluvan myöntämisessä. Valtioneuvoston toimivallasta myöntää ohjelmistotoimilupa säädetään sähköisen viestinnän palvelulain 25 §:n 3 momentissa.

3 §. Yrityskaupan ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin yrityskauppailmoituksen tekemisen ajankohdasta sekä ilmoitusvelvollisesta tahosta. Pykälän mukaan yrityskauppa olisi ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle sopimuksen tekemisen, määräysvallan hankkimisen tai arvopaperimarkkinalain (746/2012) 11 luvun 9 §:n mukaisen julkisen ostotarjouksen julkistamisen jälkeen, mutta kuitenkin ennen kaupan täytäntöönpanoa. Yrityskauppa voitaisiin myös ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle heti, kun osapuolet voivat osoittaa riittävällä varmuudella aikomuksensa tehdä yrityskauppa. Yrityskaupan ilmoittamisen ajankohta vastaisi kilpailulain 23 §:n 1 momentissa säädettyä yrityskaupan ilmoittamisen ajankohtaa.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisia olisivat määräysvallan hankkija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt ja säätiöt sekä yhteisyrityksen perustajat. Ilmoitusvelvolliset tahot vastaisivat kilpailulain 23 §:n 3 momentin mukaisia ilmoitusvelvollisia tahoja.

Pykälällä toimeenpannaan medianvapausasetuksen 22 artiklan 1 kohdan b ja c alakohta.

4 §. Yrityskauppailmoituksessa annettavat tiedot. Pykälässä säädettäisiin niistä tiedoista, jotka tulee ilmoittaa 3 §:ssä tarkoitettussa yrityskauppailmoituksessa. Pykälän mukaisesti yrityskauppailmoituksessa annettavat tiedot vastaisivat osin niitä tietoja, jotka yrityskaupan osapuolten tulee ilmoittaa myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle kilpailuoikeudellista yrityskauppavalvontaa varten. Tämän lain mukaisessa yrityskauppailmoituksessa edellytettäisiin kuitenkin annettavan merkittävästi vähemmän tietoja verrattuna kilpailuoikeudelliseen yrityskauppavalvontaan, eli ilmoitusvelvollisuus olisi kevyempi. Tämän lain mukaisessa yrityskauppailmoituksessa edellytettäisiin, että yrityskaupan osapuolet arvioivaisit myös itse tiettyjä medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdan mukaisia arviointikriteerejä.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 luetelmakohtien mukaisesti yrityskauppailmoituksessa tulisi olla yrityskaupan kunkin osapuolen yhteystiedot sekä mahdolliset yrityskaupan osapuolten asiamiesten yhteystiedot. Momentin luetelmakohtien 3 mukaisesti ilmoituksessa tulisi olla selvitys kunkin yrityskaupan osapuolen ja sen kanssa samaan yritysryhmään kuuluvien yhteisöjen ja säätiöiden yhteenlasketusta, Suomesta kertyneestä liikevaihdosta.

Luetelmakohtien 4 mukaisesti ilmoituksessa tulisi olla kuvaus yrityskaupasta ja sen taloudellisesta ja rahoituksellisesta rakenteesta, aikataulusta, järjestelyn kohteena olevasta liiketoiminnasta, mahdollisesta myyjätahosta, järjestelyä edeltävästä ja sen jälkeisestä omistuksen ja mää-

räysvallan rakenteesta, järjestelyyn johtaneista taloudellisista ja muista tekijöistä sekä järjestyksen strategisista ja taloudellisista perusteista. Luettelmakohdan perusteella annettavat tiedot ovat erityisesti tarpeen, jotta Liikenne- ja viestintävirasto pystyisi arvioimaan medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdan c alakohtaan liittyviä seikkoja.

Momentin luettelmakohdan 5 mukaan ilmoitukseen pitäisi sisältyä kuvaus kunkin yrityskaupan osapuolen toimialasta, sen harjoittamasta liiketoiminnasta ja ohjelmistotoimiluvan nojalla harjoitettavasta toiminnasta. Luettelmakohdan 6 mukaan yrityskauppailmoituksella tulisi olla selvitys markkinoista, joihin yrityskauppa vaikuttaa. Luettelmakohdan 7 mukaisesti ilmoituksessa tulisi olla kuvaus markkinoilla toimivista muista toimijoista ja näiden markkinaosuuksista. Näiden tietojen perusteella Liikenne- ja viestintävirasto voisi erityisesti arvioida kaupan odotettuja vaikutuksia tiedotusvälineiden moniarvoisuudelle sekä mediapalvelujen ja median tarjonnan monimuotoisuudelle medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 8 luettelmakohdan mukaisesti yrityskaupan osapuolten tulisi antaa ilmoituksessa oma arviointinsa yrityskaupan odotetuista vaikutuksista tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen, mukaan lukien sen vaikutukset yleisen mielipiteen muodostumiseen ja mediapalvelujen ja median tarjonnan monimuotoisuuteen markkinoilla. Kyseinen arviointikriteeri on osa asetuksen mukaista median keskittymisen arviointia. Arvioinnissaan yrityskaupan osapuolet voivat kiinnittää huomiota muun muassa siihen, kuinka paljon yrityskaupan toteutumisen myötä alueen markkinoilla toimii jatkossa mediapalveluita tarjoavia yhtiöitä mukaan lukien kuvauksen siitä, kuinka paljon markkinoilla olisi jatkossa saatavilla erilaisia mediasisältöjä yrityskaupan myötä. Lisäksi arvioinnissa voitaisiin kiinnittää huomiota muun muassa yrityskaupan osapuolten taloudelliseen kestävyYTEEN ja niiden kykyyn jatkaa toimintaansa keskipitkällä aikavälillä ilman yrityskaupan toteutumista.

Yrityskauppailmoituksella tulisi luettelmakohdan 9 mukaisesti antaa kuvaus toimituksellista riippumattomuutta koskevista suojatoimista. Luettelmakohdan mukaisesti yrityskaupan osapuolten tulisi kuvata esimerkiksi mahdolliset toimet, joita toteutetaan toimituksellisten päätösten riippumattomuuden takaamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että selkeyden vuoksi tietyt tiedot voidaan esittää liitteissä tai niitä voidaan täsmentää liitteillä taikka taulukoilla ja kaavioilla. Ilmoituksen keskeisen sisällön tulisi kuitenkin ilmetä varsinaisessa ilmoituksessa. Ilmoituksen ja liitteiden viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain nojalla salassa pidettäväksi esitettävät tiedot tulisi yksilöidä.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitus ja sen liiteasiakirjat tulee toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle sähköisesti.

Pykälällä toimeenpannaan asetuksen 22 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdat.

5 §. Yrityskaupan arviointi. Pykälän mukaan Liikenne- ja viestintäviraston tulisi arvioida yrityskauppa medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdassa säädettyjen kriteerien mukaisesti.

Artiklan mainitun kohdan mukaan arvioinnissa tulee huomioida mediamarkkinoiden keskittymän odotettu vaikutus tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen, mukaan lukien keskittymän vaikutukset yleisen mielipiteen muodostumiseen sekä mediapalvelujen ja median tarjonnan monimuotoisuuteen markkinoilla, ottaen huomioon verkkoympäristö ja osapuolten edut tai toiminta muissa tiedotusvälineissä tai muissa kuin media-alan yrityksissä ja osapuolten yhteydet niihin. Asetuksen johdanto-osion perustelukappaleen 64 mukaan median keskittymien arvioinnin yhteydessä tiedotusvälineiden moniarvoisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta saada pääsy useisiin

erilaisiin mediapalveluihin ja -sisältöihin, jotka ilmentävät erilaisia mielipiteitä, näkökulmia ja analyyseja. Lisäksi arvioissa tulee huomioida toimituksellista riippumattomuutta koskevat suojatoimet, mukaan lukien toimet, joita mediapalvelujen tarjoajat ovat toteuttaneet toimituksellisten päätösten riippumattomuuden takaamiseksi ja tarvittaessa sitoumukset, joita jotkin mediemarkkinoiden keskittymän osapuolet saattavat tarjota tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja toimituksellisen riippumattomuuden turvaamiseksi. Edelleen arvioinnissa on huomioitava mediemarkkinoiden keskittymän osapuolten mahdollisuudet taloudellisesti kestävä toiminnan jatkamiseen ilman mediemarkkinoiden keskittymää ja mahdolliset muut vaihtoehdot niiden taloudellisen kestävyuden varmistamiseksi. Arvioinnissa on myös huomioitava tarvittaessa komission vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen havainnot tiedotusvälineiden moniarvoisuudesta ja vapaudesta.

6 §. Käsittelymääräajat. Pykälässä säädettäisiin medianvapausasetuksen 22 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti median keskittymisen arvioinnin antamisen määräajasta. Pykälän mukaan Liikenne- ja viestintäviraston olisi otettava yrityskauppaa koskeva ilmoitus tutkittavaksi vii vyytyksettä ja arviointi yrityskaupan vaikutuksista tulisi toimittaa yrityskaupan osapuolille 65 työpäivän kuluessa yrityskauppailmoituksen vastaanottamisesta. Määräaika ei kuitenkaan alkaisi kuluu, jos ilmoitus olisi olennaisesti puutteellinen. Määräaika alkaisi siten kuluu yrityskauppailmoituksen vastaanottamisesta tai siitä, kun virasto on saanut puutteellista ilmoitusta täydentävät tarvittavat tiedot arvion tekemiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käsittelymääräajoista tilanteessa, jossa yrityskauppaan liittyy ohjelmistotoimiluvan nojalla harjoitettavaa toimintaa. Tällaisessa tilanteessa median keskittymien arviointi ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 30 §:ssä tarkoitettu määräysvallan muutoksen vaikutus toimilupaan tulisi pyrkiä käsittelemään samanaikaisesti. Toimilupaviranomainen on ohjelmistotoimiluvan siirtämistä koskevassa asiassa joko Liikenne- ja viestintävirasto tai valtioneuvosto. Valtioneuvosto on toimilupaviranomainen tilanteissa, joissa ohjelmistotoimiluvan siirtämisellä voi olla huomattavia vaikutuksia viestintämarkkinoiden yleiseen kehitykseen. Valtioneuvoston ollessa toimivaltainen viranomainen ratkaisemaan ohjelmistotoimiluvan siirtoa koskeva asia, tulisi Liikenne- ja viestintäviraston pyrkiä toimittamaan tämän luvun mukainen arviointinsa valtioneuvostolle mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on siirtänyt toimiluvan siirtämistä koskevan asian valtioneuvostolle. Pyrkimyksenä olisi, että valtioneuvostolla olisi toimiluvan siirtämistä koskevaa asiaa ratkaistessaan myös käytössään arviointi siitä, millaisia vaikutuksia yrityskaupalla on, joka palvelisi osaltaan valtioneuvoston päätöksentekoa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että määräaika ei kulu siltä ajalta, jolloin Liikenne- ja viestintävirasto odottaa medianvapausasetuksen 22 artiklan 4 kohdan mukaista eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan lausuntoa. Lautakunta tulee mainitun artiklakohtaan mukaisesti kuulla tilanteissa, joissa yrityskauppa todennäköisesti vaikuttaa mediapalvelujen sisämarkkinoiden toimintaan. Lautakunta antaa lausuntonsa työjärjestyksessään vahvistettavien määräaikojen puitteissa. Hallituksen esitystä valmisteltaessa ei ole vielä tietoa siitä määräajasta, jossa lautakunnan tulee lausuntonsa antaa. Jotta Liikenne- ja viestintävirastolla olisi riittävästi aikaa arvioida merkittävimpienkin media-alan yrityskauppojen vaikutukset, olisi tarkoituksenmukaista säätää siitä, ettei määräaikaan lueta aikaa, jolloin virasto odottaa lautakunnan lausuntoa.

7 §. Arvioinnin julkaiseminen. Pykälän mukaan Liikenne- ja viestintäviraston olisi julkaistava arviointi yrityskaupan vaikutuksista yleisön saataville. Arviointi tulisi julkaista mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on toimitettu yrityskaupan osapuolille. Arvioinnin julkaiseminen mahdollistaisi esimerkiksi media-alan tutkijoiden ja muiden asiasta kiinnostuneiden tahojen puolelta yrityskaupan mahdollisten vaikutusten tarkastelun. Arvioinnin julkaisemisella mahdol-

listettaisiin aiempaa avoimempi ja tietoperusteisempi keskusteltu mediemarkkinan tilasta ja media-alan keskittymisen yleisistä vaikutuksista. Koska medianvapausasetuksen 22 artiklan tarkoituksena on etenkin tuoda näkyväksi mediemarkkinoilla tapahtuvista yrityskaupoista seuraavat vaikutukset median moninaisuuteen, olisi arvioinnin julkaiseminen tarkoituksenmukaista asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

8 §. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävät. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston tehtävistä. Sen mukaan virasto toimisi ehdotetun lain noudattamista valvovana viranomaisena sekä toimisi myös mediavapausasetuksessa tarkoitettuna kansallisena sääntelyviranomaisena. Suoraan sovellettavassa mediavapausasetuksessa on säädetty kansalliselle sääntelyviranomaiselle tehtäviä ja toimivaltuuksia ja selkeyden vuoksi ehdotetussa pykälässä säädettäisiin, että Liikenne- ja viestintävirasto on tämä viranomainen. Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten toimivalta medianvapausasetuksen valvonnassa perustuu Ahvenanmaan itsehallintolakiin.

Mediavapausasetuksen 2 artiklan 13 kohdan mukaan kansallisella sääntelyviranomaisella tarkoitetaan *mitä tahansa* jäsenvaltion AVMS-direktiivin 30 artiklan mukaisesti nimeämää viranomaista tai elintä. Suomessa AVMS-direktiivin 30 artiklassa tarkoitettujen viranomaistehtävät on lainsäädännössä annettu pääosin Liikenne- ja viestintävirastolle sähköisen viestinnän palvelulaissa ja joltain osin Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille kuvaohjelmalain nojalla (HE 98/2020 vp. sivu 94). Nyt ehdotettu pykälä merkitsisi sitä, että Kansallisella audiovisuaalisella instituutilla ei olisi tehtäviä medianvapausasetuksen valvonnassa.

Ehdotetusta pykälästä seuraa, että Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi mediavapausasetuksen 7 artiklan nojalla asetuksen III luvun säännösten noudattamista. Liikenne- ja viestintäviraston toimivalta valvoa medianvapausasetuksen III lukua ei käytännössä koskisi kuitenkaan asetuksen 18 artiklassa säädettyjä velvollisuuksia. Kyseisessä artiklassa säädetään EU:n digipalveluasetuksessa määriteltyjen erittäin suurten verkkoalustojen velvollisuuksista. Suomeen ei ole sijoittautunut erittäin suuria verkkoalustoja. Euroopan komissio valvoisi medianvapausasetuksen 18 artiklaa osana digipalveluasetuksessa säädettyjen erittäin suurten verkkoalustojen valvontaa.

Ehdotetun pykälän mukaan Liikenne- ja viestintävirasto myös osallistuisi asetuksen 14, 15 ja 17 artiklan mukaiseen EU-tasoiseen viranomaisten yhteistyöhön, kannustaisi yleisömittausjärjestelmien tarjoajia asetuksen 24 artiklan 3 kohdan mukaisesti laatimaan ja noudattamaan käytännösääntöjä liittyen yleisömittauksiin ja osallistuisi 8–13 artiklassa säädetyn eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan toimintaan. Edelleen asetuksen 7 artiklan nojalla Liikenne- ja viestintävirasto hoitaisi myös asetuksen 25 artiklan 3 kohdassa säädettyä viranomaisen tehtävää.

Ehdotetun pykälän mukaan Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi myös mediavapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan noudattamista. Sen mukaan mediapalvelujen tarjoajien on asetettava palvelujensa vastaanottajien saataville yhteystietonsa, omistustaan koskevia tietoja sekä julkisilta tahoilta saamiensa mainos- ja ilmoitustulojen vuotuinen määrä. Näitä mediapalvelun tarjoajien velvollisuuksia ei ole asetuksessa säädetty kansallisen sääntelyviranomaisen valvottavaksi, mutta tämän esityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi myös näiden 6 artiklan 1 kohdan velvollisuuksien noudattamista.

Pykälässä annettaisiin Liikenne- ja viestintävirastolle myös tehtävä kehittää asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja tiedotusvälineiden omistussuhteita koskeva kansallinen tietokanta. Kansallisen tietokannan tulisi sisältää kaikki 6 artiklan 1 kohdassa luetellut tiedot kunkin mediapalvelun tarjoajan osalta.

Asetuksen 4 artiklan 8 kohdan tehtävää ei osoitettaisi erityisesti millekään viranomaiselle eikä 6 artiklan 3 kohdan noudattamisen valvontaan ehdoteta liitettävän viranomaisvalvontaa.

Asetuksen 5 artiklan 4 kohdassa säädetystä riippumattoman elimen tehtävästä valvoa julkisen palvelun mediaa on tarkoitus säätää erikseen.

9 §. Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeus. Ehdotetun 1 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirastolla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä medianvapausasetuksen ja tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät tiedot niiltä, joiden velvollisuuksista medianvapausasetuksessa tai tässä laissa säädetään, sekä muilta asetuksen 7 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä.

Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeudet liittyisivät ja rajoittuisivat sen tämän lain ja mediapalveluasetuksen mukaisten tehtävien suorittamiseen, joista säädetään 8 §:ssä ja medianvapausasetuksessa. Näin ollen tiedonsaantioikeudet liittyisivät asetuksen 6 artiklan 1 kohdan valvontaan, 6 artiklan 2 kohdan mukaisen tehtävän hoitamiseen sekä asetuksen III luvun valvontaan pois lukien asetuksen 18 artikla. Ehdotetun 1 momentin nojalla saatavia tietoja olisivat esimerkiksi media-alalla tapahtuvaan yrityskauppaan liittyvät tiedot, kuten tiedot yrityskaupan osapuolten taloudellisista tilanteista, tai viranomaisilta ja julkisilta tahoilta saatavat tiedot niiden mainontaan ja ilmoituksiin käytetyistä menoista. Tiedonsaantioikeus ei kuitenkaan rajoittuisi esimerkiksi yrityskaupan vaikutusten arvioinnin osalta ehdotetun 4 §:n mukaisiin yrityskauppailmoituksella annettaviin tietoihin, vaan virastolla olisi oikeus saada yrityskaupan arvioimiseksi välttämättömät mahdolliset muutkin tiedot. Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeus ei koskisi esimerkiksi asetuksen 4 artiklan (mediapalvelujen tarjoajien oikeudet) ja 5 artiklan (julkisen palvelun medioiden riippumatonta toimintaa koskevat suojatoimet) valvontaa, jotka eivät kuulu viraston valvottaviin asetuksen säännöksiin.

Virastolle ehdotetut tiedonsaantioikeudet perustuisivat osaltaan asetuksen 7 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisilla sääntelyviranomaisilla on valtuudet pyytää tietoja, jotka ovat oikeasuhteisia ja tarpeellisia asetuksen III luvun mukaisten tehtävien suorittamiseksi. Asetuksen 7 artiklan mukaisesti valvontaviranomainen voisi pyytää tietoja luonnollisilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä, joihin sovelletaan asetuksen III lukua, esimerkiksi mediapalveluita tarjoavilta yrityksiltä ja 25 artiklan 3 kohdan velvoittamilta viranomaisilta ja julkisilta tahoilta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeus koskisi myös muita asetuksen 7 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, joilla voi elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa liittyvistä syistä kohtuudella odottaa olevan hallussaan tällaisia tietoja. Tällaisia tahoja voisivat olla esimerkiksi yhtiöiden käyttämät tilin-tarkastusyhteisöt.

Ehdotetun 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettun henkilön olisi luovutettava tiedot ilman aiheetonta viivytystä, viranomaisen pyytämässä muodossa ja maksutta.

Ehdotetulla pykälällä toimeenpannaan medianvapausasetuksen 7 artiklan 4 kohta.

10 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin niiden mediapalveluiden tarjoajien ja valtion viranomaisten sekä julkisten tahojen, joilla on velvollisuus julkaista medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan tai 25 artiklan 2 kohdan mukaan valtion mainontaa koskevia tietoja, ilmoitusvelvollisuudesta Liikenne- ja viestintävirastolle. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa säädetään siitä, mitä valtion mainosmenoja koskevia tietoja mediapalveluiden tarjoajien tulee vuosittain julkaista. Asetuksen 25 artiklan 2 kohdassa on vuorostaan lueteltu ne valtion mainosmenoja

koskevat tiedot, joita julkisyhteisöjen tulee julkaista vuosittain. Ehdotetun pykälän mukaan mediapalveluiden tarjoajien, viranomaisten ja julkisten tahojen tulisi ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle, kun valtion mainosmenoja koskevat tiedot on julkaistu käyttäjien saataville. Virastolle tehtävässä ilmoituksessa tulisi ilmoittaa mitä tietoja on julkaistu ja missä tiedot ovat saatavilla. Ilmoitus voi sisältää esimerkiksi linkin mediapalvelun tarjoajan nettisivulle, jossa tiedot ovat saatavilla ja yleisluontoisen kuvauksen siitä, mitä tietoja on saatavilla. Liikenne- ja viestintävirastolle tehtävän ilmoituksen itsessään ei siis tarvitsisi sisältää yksityiskohtaisia tietoja mediapalveluiden tarjoajien omistussuhteista tai valtion mainosmenojen jakautumisesta. Ilmoitus tulisi tehdä samaan aikaan tietojen julkaisemisen kanssa eli vuosittain. Liikenne- ja viestintävirasto voi ohjeistaa mediapalvelujen tarjoajia, valtion viranomaisia ja julkisia tahoja ilmoituksen muodosta ja tarkemmasta sisällöstä.

Medianvapausasetuksen 2 artiklan 18 kohdan mukaan viranomaisen tai julkisen tahon määritelmä kattaa kansalliset tai valtiotasoa alemmat hallitukset ja sääntelyviranomaiset tai –elimet. Lisäksi määritelmä kattaa ne julkisomisteiset yhteisöt, jotka ovat kansallisen tai valtiotasoa alemman hallituksen suorassa tai välillisessä määräysvallassa. Asetuksen johdanto-osion perustelukappaleessa 13 on selvennetty, että hallituksen määräysvalta voi johtua oikeuksista, sopimuksista tai muista keinoista, jotka antavat mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yhteisössä. Perustelukappaleen mukaan määräysvallan osalta merkityksellisiä tekijöitä ovat erityisesti pääoman omistus, yhteisön kaikkien tai joidenkin varojen käyttöoikeus ja oikeudet tai sopimukset, joiden perusteella saadaan ratkaiseva vaikutusvalta yhteisön toimielinten kokoonpanossa, äänestyksissä tai päätöksissä.

Määritelmän voidaan katsoa sisältävän valtion hallintoviranomaiset, valtion virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä valtion talouden ulkopuoliset rahastot. Lisäksi asetuksen johdanto-osion perustelukappaleen 13 valossa määritelmä sisältäisi ne valtionyhtiöt, joissa hallituksella on ratkaiseva määräysvalta. Valtioneuvoston omistajapoliittisen periaatepäätöksen (Valtioneuvoston julkaisu 2024:28) mukaan osittain omistamissaan yhtiössä valtio on osakkeenomistaja muiden osakkeenomistajien joukossa, ja se toimii omistusosuutensa mukaisella painoarvolla. Näin ollen määritelmän voidaan käsittää sisältävän vain sellaiset osakeyhtiöt, joissa valtiolla on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, ja äänen enemmistö perustuu omistukseen, yhtiöjärjestykseen taikka muuhun sopimukseen tai oikeus nimittää enemmistö osakeyhtiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenistä, ja nimitysoikeus perustuu edellä mainittuihin seikkoihin.

Lisäksi määritelmään katsotaan sisältyvän kaupungit ja kunnat mukaan lukien kuntayhtymät, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät sekä näiden tytäryhteisöt ja liikelaitokset. Lisäksi määritelmä kattaisi ne kuntaomisteiset yhteisöt, joissa kunnalla tai kunnilla on yhteisössä ratkaiseva määräysvalta. Kansallisesti kuntien omistamien yhteisöjen osalta velvoitteiden soveltamisalaan voidaan katsoa kuuluvan ne yhteisöt, joihin kunta harjoittaa kuntalain 46 §:n mukaista omistajaohjausta, ja joissa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5:n pykälän mukainen määräysvalta.

Määritelmän ulkopuolelle voidaan katsoa jäävän sellaiset julkisomisteiset organisaatiot, joille on lailla taattu autonomia hallitukseen nähden. Tällaisia organisaatioita ovat muun muassa yliopistot, joilla on perustuslain 123 §:n ja yliopistolain (558/2009) 3 §:n mukaisesti itsehallinto, johon sisältyy päätöksenteko-oikeus sisäiseen hallintoon kuuluvista asioista. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle katsottaisiin jäävän sellaiset julkisoikeudelliset laitokset, joiden toimielinten jäsenet valitsee eduskunta. Tällaisia julkisoikeudellisia laitoksia ovat muun muassa Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki, Ulkopoliittinen instituutti ja Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Perustuslakivaliokunta on muun muassa Kansaneläkelaitoksen asemaa arvioidessaan korostanut, että se on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka on erillään valtioneuvoston ja ministeriöiden alaiseen viranomaiskoneistoon kuuluvista ohjaus- ja valvontasuhteista (PeVL

7/2001 vp, s. 3). Lisäksi valtiovarainministeriön laatimassa suosituksessa koskien valtionhallinnon organisaatiomuotojen valintaa koskevia periaatteita on todettu, että laitospuolustus soveltuu esimerkiksi tilanteisiin, joissa tehtävien ja toiminnan on katsottava edellyttävän riippumattomuutta suhteessa hallitukseen ja erillisyyttä säännönmukaisesta valtionhallinnosta. Suosituksessa todetaan myös, että säätiömuoto mahdollistaa valtionhallinnosta erillisen hallintomallin, eikä valtion tule lähtökohtaisesti ilman erityistä syytä harjoittaa liiketoimintaa säätiön kautta. Näin ollen myös julkisoikeudellisten säätiöiden voidaan katsoa jäävän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Ehdotettu pykälä keventäisi medianvapausasetuksen 25 artiklan 3 kohdan mukaisesta viranomaisesta tehtävästä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja mahdollistaisi tehokkaamman seurannan ja raportoinnin. Kohdan mukaan viranomaisen on seurattava valtion mainosmenojen jakamista mediapalvelujen tarjoajille ja verkkoalustojen tarjoajille sekä raportoitava siitä vuosittain. Viranomaisen on julkaistava kyseiset vuosikertomukset helposti saatavilla olevassa muodossa.

11 §. Valvontapäätös. Pykälässä säädettäisiin medianpalveluasetuksen ja tämän lain valvontaan liittyvästä Liikenne- ja viestintäviraston valvontapäätöksestä, joka olisi hallintopäätös ja jossa virasto voisi velvoittaa sen, joka rikkoo asetusta tai tätä lakia, lopettamaan rikkomisen ja velvoittaa tämän korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä kohtuullisessa määräajassa.

12 §. Uhkasakko. Ehdotetun pykälän mukaan 11 §:n nojalla annetussa valvontapäätöksessä asetetun velvoitteen sekä 9 §:n mukaisen tiedonsaantioikeuden tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

13 §. Muutoksenhaku. Ehdotettu pykälä sisältäisi informatiivisen säännöksen muutoksenhausta Liikenne- ja viestintäviraston päätökseen. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

7.2 Laki sähköisen viestinnän palveluista

30 §. Ohjelmistotoimiluvan siirtäminen. Pykälään lisättäisiin mediamarkkinoiden valvonnasta annetun lain 2 luvun mukaisen mediamarkkinoiden keskittymien arviointia koskevan sääntelyn johdosta uusi momentti koskien ajankohtaa, jolloin määräysvallan muuttumisesta tulee ilmoittaa toimilupaviranomaiselle nykyisen 6 momentin paikalle. Voimassa oleva 6 momentti siirrettäisiin pykälän 7 momentiksi.

Ehdotettavan uuden 6 momentin mukaan, jos määräysvalta muuttuu yrityskaupassa, joka on mediamarkkinoiden valvonnasta annetun lain mukaan ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, tulee määräysvallan muuttumisesta ilmoittaa toimilupaviranomaiselle samaan aikaan yrityskauppailmoituksen tekemisen kanssa.

Momentin tarkoituksena on mahdollistaa media-alan yrityskaupasta median moniäänisyyteen ja toimitukselliseen itsenäisyyteen kohdistuvien vaikutusten arviointi samaan aikaan, kun Liikenne- ja viestintävirasto tai valtioneuvosto käsittelee määräysvallan muuttumisen vaikutuksia ohjelmistotoimilupaan.

Voimassa oleva 6 momentti siirrettäisiin edellä mainitun lisäyksen johdosta uudeksi 7 momentiksi. Momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

7.3 Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä

5 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, joka sisältäisi informatiivisen viittauksen medianvapausasetukseen. Sananvapauslain 5 § sisältää sääntelyä julkaisijan, vastaanottajan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan ilmoitusvelvollisuuksista. Samankaltaisia ilmoitusvelvollisuuksia sisältyy myös medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohtaan, jonka vuoksi informatiivinen viittaus ehdotetaan lisättäväksi pykälään. Säännöksellä kiinnitettäisiin lainsoveltajan huomiota siihen, ettei sananvapauslain 5 §:n säännökset ilmoitusvelvollisuutta koskien ole tyhjentäviä, vaan asiasta säädetään myös suoraan sovellettavassa asetuksessa.

7.4 Oikeudenkäymiskaari

17 Luku Todistelusta

22 §. Pykälään 2 momentin loppuun lisättäisiin uusi virke, joka sisältäisi informatiivisen viittauksen medianvapausasetukseen. Säännöksellä kiinnitettäisiin lainsoveltajan huomiota siihen, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 ja 22 §:n säännökset lähdesuojasta ja sen henkilöpiiristä eivät ole tyhjentäviä, vaan asiasta säädetään myös asetuksessa, jota sovelletaan suoraan. Asetuksen 4 artikla sisältää sääntelyä, jonka mukaan jäsenvaltiot eivät saa velvoittaa mediapalvelujen tarjoajia, niiden toimituksellista henkilöstöä tai henkilöitä, joilla on säännöllinen tai ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajaan tai sen toimitukselliseen henkilöstöön, paljastamaan lähdesuojan alaista tietoa, elleivät artiklan mukaiset poikkeusedellytykset täyty.

Lähdesuojan piirissä ovat asetuksen 4 artiklan 3 kohdan nojalla muun ohella henkilöt, joilla on *säännöllinen tai ammatillinen suhde* mediapalvelujen tarjoajaan tai sen toimitukselliseen henkilöstöön ja sitä kautta mahdollisesti hallussaan lähdesuojan alaisia tietoja. Säännöllisen ja ammatillisen suhteen käsitettä on avattu asetuksen johdanto-osassa, jonka perustelukappaleen 20 mukaan jotta vältetään journalististen lähteiden ja luottamuksellisen viestinnän suojan kiertäminen ja taataan yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja viestien kunnioittaminen perusoikeuskirjan mukaisesti, suojatoimia olisi sovellettava myös henkilöihin, joilla on säännöllinen yksityinen tai ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajiin tai niiden toimitukselliseen henkilöstöön ja sitä kautta todennäköisesti hallussaan tietoja, joiden perusteella journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää on mahdollista tunnistaa. Mainitun sanamuodon perusteella vaikuttaa siltä, että säännöllisellä suhteella tarkoitetaan *säännöllistä yksityistä suhdetta*. Käsitteen piiriin olisi johdanto-osan perustelukappaleen 20 sanamuodon valossa luettava henkilöt, jotka ovat *vaikuttaneissa ja jatkuvassa läheisessä suhteessa kyseisiin henkilöihin ja asuvat heidän kanssaan yhteisessä taloudessa*. Kyse vaikuttaa siten olevan toimittajien ja muiden asetuksessa tarkoitettujen henkilöiden läheisistä. Tällaiset henkilöt eivät välttämättä toimi toimittajien ja muiden asetuksessa tarkoitettujen henkilöiden palveluksessa tai apuna siten kuin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentissa säädetään. Toisaalta edellä mainittu johdanto-osan perustelukappaleen 20 sanamuoto yhteisessä taloudessa asumisesta vaikuttaa rajaavan asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen läheisten piiriä.

Ammatillisen suhteen käsite kattaa asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 20 valossa henkilöt, jotka ovat tai ovat olleet ammattinsa puolesta mukana ohjelmien tai lehtijulkaisujen valmistelussa, tuottamisessa tai levittämisessä ja jotka ovat joutuneet kohteeksi ainoastaan niiden läheisten yhteyksiensä vuoksi, joita heillä on mediapalvelujen tarjoajiin, toimittajiin tai muihin toimituksellisen henkilöstön jäseniin. Journalististen lähteiden ja luottamuksellisen viestinnän suojelu olisi ulotettava myös mediapalvelujen tarjoajien henkilöstöön, kuten tekniseen henkilöstöön, myös kyberturvallisuusasiantuntijoihin, jotka voisivat joutua kohteeksi siksi, että heillä on tärkeä rooli toimittajien tukihenkilöinä näiden päivittäisessä työssä, joka edellyttää erilaisia

ratkaisuja, joilla varmistetaan toimittajien työn luottamuksellisuus, ja että heillä on näin ollen todennäköisesti pääsy journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää koskeviin tietoihin.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentissa mainituilla henkilöillä, jotka ovat saaneet lähdesuojan alaisen tiedon toimiessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, tarkoitetaan muitakin kuin alaisia. Lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden valossa käsite on laaja. Lain esitöissä on mainittu esimerkkeinä käsitteen piirissä olevista henkilöistä muiden 22 §:n 2 momentissa viitattujen henkilöiden, joilla on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun muiden säännösten nojalla oikeus tai velvollisuus kieltäytyä todistamasta, osalta asianajajan sihteeri, hammaslääkärinä avustava hoitaja, asianajajan käyttämä itsenäinen kääntäjä, asianajajan tai lääkärin konsultoima kollega sekä asianajajan käyttämän pilvipalvelun palveluntarjoaja (HE 46/2014 s. 81 ja 148–149). Edelleen esimerkkeinä on mainittu sihteerit, vastaanottovirkailijat sekä laskutuksesta ja arkistoinnista huolehtivat henkilöt. Momentin soveltamista yksittäisessä tapauksessa on harkittava sen lähtökohdan valossa, että salassapito-oikeutta tai -velvollisuutta ei pidä voida kiertää niin, että kuullaan esimerkiksi lääkärin asemesta hänen alistaan tai apuna toiminutta henkilöä. Apuna toimiminen ei ole myöskään sidottu henkilön muodolliseen asemaan, kuten palveluksessa olemiseen (LaVM 19/2014 s. 16). Ratkaisussa KHO 2018:93 hallinto-oikeus katsoi, että sairaalassa toiminut vartija oli toiminut terveydenhuollon ammattihenkilön apuna. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että kysymyksessä voi myös olla täysin satunnainen henkilö, kuten liikenneonnettomuuden uhria hoidettaessa ambulanssisairaanhoitajan apuna toiminut sivullinen henkilö (Rautio–Frände s. 168–169). Edellä mainituilla perusteilla oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentin sanamuoto vaikuttaa kattavan asetuksen 4 artiklassa tarkoitetun ammatillisen suhteen käsitteen ja menevän mahdollisesti sitä pidemmälle, koska kyse voi olla muustakin kuin ammatillisesta suhteesta.

Lähdesuojan murtamisen edellytyksistä säädetään asetuksen 4 artiklan 4 ja 5 kohdassa. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 2 momentin ja 22 §:n 2 momentin säännösten voidaan katsoa täyttävän kyseiset edellytykset.

9 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Medianvapausasetuksen soveltaminen alkaa pääosin 8.8.2025.

8 Toimeenpano ja seuranta

Medianvapausasetuksella perustetaan jäsenmaiden asiantuntijoista koostuva eurooppalainen mediapalvelulautakunta. Lautakunta neuvoo ja avustaa komissiota mediasisämarkkinoita koskevan sääntelyn johdonmukaisessa ja tehokkaassa soveltamisessa. Lautakunnan tehtäviin kuuluu lisäksi kansallisten sääntelyviranomaisten yhteistyön edistäminen ja koordinointi. Liikenne- ja viestintävirasto osallistuisi mediapalvelulautakunnan työhön, mitä kautta lautakunnan työhön voidaan vaikuttaa ja työstä saadaan tietoa.

Medianvapausasetuksen 26 artiklan mukaan komissio toteuttaa ja julkaisee vuosittain seurannan, jossa tarkastellaan mediapalvelujen sisämarkkinoita mukaan lukien niihin toimintaan kohdistuvat riskit ja edistyminen. Seuranta sisältää muun muassa yksityiskohtaisen analyysin kaikkien jäsenvaltioiden mediamarkkinoista ja yleiskatsauksen mediapalveluiden sisämarkkinoiden toiminnasta. Komissio kuulee mediapalvelulautakuntaa osana seurantaa.

Vuosittaisen seurannan lisäksi komission on asetuksen 27 artiklan mukaan arvioitava asetusta ja annettava siitä kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle neljän vuoden välein. Kertomuksiin voidaan liittää tarvittaessa ehdotus asetuksen

muuttamiseksi. Lisäksi artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toimittavat komissiolle kyseisen kertomuksen laatimiseen tarvittavat tiedot. Asetuksen toimeenpanosta on siten kansallisesti kerättävä tietoa viimeistään raportointia varten. Tiedot saataisiin pääasiassa Liikenne- ja viestintävirastolta.

9 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen, jossa ehdotetaan säädettävän medianvapausasetuksen 5 artiklan mukaisista julkisen palvelun median riippumattomuuden suojatoimista. Kyseinen hallituksen esitys valmistellaan liikenne- ja viestintäministeriössä (<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM032:00/2024>).

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

10.1 Ahvenanmaan asema ja suhde itsehallintoon

Esitys jakautuu osin valtakunnan ja osin maakunnan lainsäädäntövaltaan Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla. Medianvapausasetuksen soveltamisala kattaa osittain Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita hallinnon ja viranomaisten osalta. Esitykseen sisältyvistä ehdotuksista valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat säädökset tulisivat sovellettavaksi myös Ahvenanmaan maakunnassa.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 ja 4 kohtien mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan viranomaisia ja julkisia tahoja, sekä kuntia ja niiden viranhaltijoita. Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu näin ollen määrittää viranomaisen, joka toimii maakunnassa medianvapausasetuksen mukaisena kansallisena sääntelyviranomaisena ja asetuksen 25 artiklan 3 kohdan mukaisena seuranta- ja raportointiviranomaisena. Ahvenanmaalla AVMS-direktiivi on toimeenpantu maakuntalailla radio- ja televisiotoiminnasta (*Landskapslag (2011:95) om radio- och televisionsverksamhet*). Lain 38 §:n mukaan ohjelmalautakunnan (*Programnämndens*) tehtävänä on valvoa lain mukaisten säännösten noudattamista.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 8 kohdan mukaisesti valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat yhdistyksiä, säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Medianvapausasetuksen 22 artiklan mukaisten mediamarkkinoiden keskittymien vaikutusten arviointia koskevien menettelysääntöjen säätäminen kuuluu siten valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

10.2 Yksityselämän ja henkilötietojen suoja

Viranomaisen tiedonsaantioikeus perustuu asetuksen 7 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisilla sääntelyviranomaisilla on valtuudet pyytää tietoja, jotka ovat oikeasuhteisia ja tarpeellisia asetuksen III luvun mukaisten tehtävien suorittamiseksi. Asetuksen 7 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaisesti valvontaviranomainen voisi pyytää tietoja luonnollisilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä, joihin sovelletaan asetuksen III lukua, esimerkiksi mediapalveluita tarjoavilta yrityksiltä ja 25 artiklan 3 kohdan velvoittamilta viranomaisilta ja julkisyhteisöiltä. Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeus koskisi myös muita asetuksen 7 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, joilla voi elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa liittyvistä syistä kohtuudella odottaa olevan hallussaan tällaisia tietoja.

Asetuksen ei katsota jättävän kansallista liikkumavaraa tiedonsaantioikeuden kohteena olevien tahojen osalta. Sen sijaan asetuksen katsotaan jättävän kansallista liikkumavaraa tiedonsaantioikeuden kohteena olevien tietojen osalta. Asetuksen mukaan tiedonsaantioikeuden tulisi koskea tietoja, jotka ovat oikeasuhteisia ja tarpeellisia asetuksen III luvun mukaisten tehtävien suorittamiseksi. Tietojen oikeasuhteisuusvaatimuksen katsotaan mahdollistavan valtiosääntöisten lähtökohtien ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön huomioimisen tiedonsaantioikeudesta säädettäessä.

Viranomaisen tiedonsaantioikeutta on tarkasteltava perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (ks. esim. PeVL 11/2018 vp, PeVL 13/2016 vp).

Ehdotetun pykälän mukaan Liikenne- ja viestintävirastolla olisi medianvapausasetuksen ja ehdotetun lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan oikeus salassapitosäännösten estämättä saada välttämättömät tiedot niiltä, joiden velvollisuuksia asetuksessa tai ehdotetussa laissa säädetään sekä muilta asetuksen 7 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä. Viranomainen voisi pyytää salassa pidettäviä tietoja liittyen esimerkiksi viraston tekemään yrityskaupan vaikutusten arviointiin.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut usein tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 89/2022 vp, kappale 12). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 8/2021 vp, kappale 24 ja siinä viitatus lausunnot). Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan täsmällisyyttä ja sisältöä. Erityisesti tilanteessa, jossa ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 39).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 9 §:n mukainen tiedonsaantioikeus on sidottu välttämättömyysvaatimukseen perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön edellyttämällä tavalla. Valmistelussa ei ole tunnistettu tarvetta käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja, eikä siten asetuksen ja 1. lakiehdotuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi viranomainen käsittelisi arkaluonteisia henkilötietoja. Pääasiassa tiedonsaantioikeuden on katsottu liittyvän asetuksen 22 artiklan mukaiseen median keskittymien arviointiin (1. lakiehdotuksen 2 luvun sääntely). Siten tiedonsaantioikeuden kohteena olisi erityisesti yritystoimintaan liittyvät tiedot, kuten yritysten taloudelliseen tilanteeseen liittyvät tiedot.

10.3 Omaisuudensuoja ja elinkeinovapaus

Median keskittymien arviointi perustuu asetuksen 22 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan kansallisessa lainsäädännössä on säädettävä mediamarkkinoiden keskittymän osapuolien ilmoitusvelvollisuudesta kansalliselle viranomaiselle ja velvollisuudesta antaa viranomaiselle keskittymän arvioinnissa tarvittavia tietoja sekä nimettävä kansallinen sääntelyviranomainen vastaamaan arvioinnista. Asetus jättää kansallista liikkumavaraa ilmoituskynnyksen määrittämisen ja määrittelysääntöjen tarkemman sisällön osalta. Asetuksen 22 artikla on minimiharmonisoiva asetuksen 1 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Siten kansallisesti voitaisiin säätää asetuksen edellytyksiä yksityiskohtaisemmin tai tiukemmin median keskittymien arvioinnista, jos yksityiskohtaisemmillä tai tiukemmillä säännöillä varmistetaan tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja toimintuksellisen riippumattomuuden suojelun korkeampi taso.

Yrityskaupan ilmoittamisvelvollisuutta voidaan arvioida perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan ja siihen liittyvän sopimusvapauden sekä 18 §:n 1 momentissa turvatun elinkeinovapauden kannalta. Perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen perusteella arvioidaan muun muassa omistajan käyttöoikeuksien ja omistajan määräämävallan erilaisia rajoituksia. Omaisuudensuoja sisältää vallan määrätä omaisuudestaan ja siten yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuksia voidaan arvioida omaisuuden suojan kannalta. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 luvussa säädettäisiin muun muassa yrityskaupan ilmoittamisesta Liikenne- ja viestintävirastolle, ilmoitusvelvollisista tahoista, ilmoitettavista tiedoista sekä käsittelemääräajoista. Liikenne- ja viestintävirasto arvioisi yrityskaupan ehdotetun sääntelyn mukaan medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdassa säädettyjen kriteerien mukaisesti. Asetus ei jätä sellaista kansallista liikkumavaraa, jonka perusteella yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudesta ja viranomaisen suorittamasta arvioinnista voisi jättää kansallisesti säätämättä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan omaisuuden käyttöä koskeva sääntely ei aina merkitse omaisuuden suojan kohdistuvaa rajoitusta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että esimerkiksi vaalirahoituslainsäädännön osalta kyse ei ollut varsinaisesta omaisuuden suojan rajoituksesta vaan pikemminkin omaisuuden käytön sääntelystä, jolle on osoitettavissa painavat yhteiskunnalliset perusteet ja joka luontevasti kuuluu nykyaikaiseen demokraattiseen järjestelmään (PeVM 3/2010 vp, s. 6, PeVM 2/2009 vp, s. 5). Myös esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annettavat kaavamääräykset on katsottu pikemminkin nykyaikaisessa yhteiskunnassa välttämättömäksi omaisuuden käytön sääntelyksi eikä varsinaiseksi rajoittamiseksi (PeVL 33/2008 vp, s. 3, PeVL 38/1998 vp, s. 3–4).

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapauden kannalta merkityksellisinä yrityskaupan kieltämistä, purkamista ja ehtojen asettamista (ks. esim. PeVI 40/2010 vp, s. 2). Liikenne- ja viestintävirastolle ei esitetä valtuuksia arvioinnin yhteydessä toteuttaa edellä mainittuja perustuslakivaliokunnan elinkeinovapauden kannalta merkityksellisinä pitämiä toimia.

Ehdotettu sääntely 1. lakiehdotuksen 2 luvussa ei estä tai rajoita yrityksen myymistä, eikä siten yrityskaupan ilmoitusvelvollisuutta koskevaa sääntelyä katsota omistusoikeuden rajoittamiseksi eikä ilmoitusvelvollisuus ja yrityskauppojen arviointi myöskään rajoita elinkeinovapautta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Koska medianvapausasetuksessa on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla (ja joita ehdotetaan täydennettäviksi lailla), annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

mediamarkkinoiden valvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla täsmennetään ja täydennetään mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta EU 2024/1083 (eurooppalainen medianvapausasetus), jäljempänä *medianvapausasetus* ja sen kansallista soveltamista.

2 luku

Mediamarkkinoiden keskittymien arviointi

2 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan sellaiseen kilpailulain (948/2011) 21 §:ssä tarkoitettuun yrityskauppaan, jonka osapuolena on vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta, ja jonka osapuolten liikevaihto täyttää kilpailulain 22 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset. Laskettaessa yrityskaupan osapuolten liikevaihtoa sovelletaan mitä kilpailulain 24 §:ssä säädetään.

3 §

Yrityskaupan ilmoittaminen

Yrityskauppa on ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle sopimuksen tekemisen, määräysvallan hankkimisen tai arvopaperimarkkinalain (746/2012) 11 luvun 9 §:n mukaisen julkisen ostotarjouksen julkistamisen jälkeen, mutta kuitenkin ennen kaupan täytäntöönpanoa. Yrityskauppa voidaan myös ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle heti, kun osapuolet voivat osoittaa riittävällä varmuudella aikomuksensa tehdä yrityskauppa.

Ilmoitusvelvollisia ovat määräysvallan hankkija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt ja säätiöt sekä yhteisyrityksen perustajat.

4 §

Yrityskauppailmoituksessa annettavat tiedot

Yrityskauppailmoituksessa on annettava seuraavat tiedot:

- 1) Yrityskaupan kunkin osapuolen nimi, osoite ja puhelinnumero sekä kunkin osapuolen yhteyshenkilö ja tämän yhteystiedot;
- 2) Yrityskaupan kunkin osapuolen mahdollinen asiamies ja tämän yhteystiedot;
- 3) Selvitys kunkin yrityskaupan osapuolen ja sen kanssa samaan yritysryhmään kuuluvien yhteisöjen ja säätiöiden yhteenlasketusta, Suomesta kertyneestä liikevaihdosta;
- 4) Kuvaus yrityskaupasta ja sen taloudellisesta ja rahoituksellisesta rakenteesta, aikataulusta, järjestelyn kohteena olevasta liiketoiminnasta, mahdollisesta myyjätahosta, järjestelyä edeltävästä ja sen jälkeisestä omistuksen ja määräysvallan rakenteesta, järjestelyyn johtaneista taloudellisista ja muista tekijöistä sekä järjestelyn strategisista ja taloudellisista perusteista;
- 5) Kuvaus kunkin yrityskaupan osapuolen toimialasta, sen harjoittamasta liiketoiminnasta ja ohjelmistotoimiluvan nojalla harjoitettavasta toiminnasta;
- 6) Selvitys markkinoista, joihin yrityskauppa vaikuttaa;
- 7) Kuvaus markkinoilla toimivista muista toimijoista ja näiden markkinaosuuksista;
- 8) Arvio yrityskaupan odotetuista vaikutuksista tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen, mukaan lukien sen vaikutukset yleisen mielipiteen muodostumiseen ja mediapalvelujen ja median tarjonnan monimuotoisuuteen markkinoilla;
- 9) Kuvaus toimituksellista riippumattomuutta koskevista suojatoimista.

Selkeyden vuoksi tietyt tiedot voidaan esittää liitteissä tai niitä voidaan täsmentää liitteillä taikka taulukoilla ja kaavioilla. Ilmoituksen keskeisen sisällön tulee kuitenkin ilmetä varsinaisessa ilmoituksessa. Ilmoituksen ja liitteiden viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain nojalla salassa pidettäväksi esitettävät tiedot tulee yksilöidä.

Ilmoitus ja sen liiteasiakirjat tulee toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle sähköisesti.

5 §

Yrityskaupan arviointi

Liikenne- ja viestintäviraston on arvioitava yrityskauppa medianvapausasetuksen 22 artiklan 2 kohdassa säädettyjen kriteerien mukaisesti.

6 §

Käsittelymääräajat

Liikenne- ja viestintäviraston on otettava yrityskaupaa koskeva ilmoitus tutkittavaksi viivytyksettä. Arviointi yrityskaupan vaikutuksista tulee toimittaa yrityskaupan osapuolille 65 työpäivän kuluessa yrityskauppailmoituksen vastaanottamisesta. Määräaika ei ala kulua, jos ilmoitus on olennaisesti puutteellinen.

Jos arvioitavana on yrityskauppa, johon liittyy ohjelmistotoimiluvan nojalla harjoitettavaa toimintaa, tulee tämän lain mukainen arviointi ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 30 §:ssä tarkoitettu määräysvallan muutoksen vaikutus toimilupaan pyrkiä käsittelemään samanaikaisesti. Jos valtioneuvosto on toimivaltainen toimilupaviranomainen, tulee arviointi yrityskaupan vaikutuksista pyrkiä toimittamaan valtioneuvostolle mahdollisimman pian sen jälkeen, kun toimilupaa koskeva asia on siirretty Liikenne- ja viestintävirastolta valtioneuvostolle.

Määräaika ei kulu siltä ajalta, jolloin Liikenne- ja viestintävirasto odottaa medianvapausasetuksen 22 artiklan 4 kohdan mukaista eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan lausuntoa.

7 §

Arvioinnin julkaiseminen

Liikenne- ja viestintäviraston on julkaistava arviointi yrityskaupan vaikutuksista yleisön saataville.

3 Luku

Valvonta

8 §

Liikenne- ja viestintäviraston tehtävät

Liikenne- ja viestintävirasto toimii medianvapausasetuksessa tarkoitettuna kansallisena sääntelyviranomaisena ja valvoo tämän lain noudattamista. Lisäksi se valvoo medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan noudattamista ja kehittää asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja tiedotusvälineiden omistussuhteita koskevia kansallisia tietokantoja.

9 §

Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeus

Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä medianvapausasetuksen ja tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät tiedot niiltä, joiden velvollisuuksista medianvapausasetuksessa tai tässä laissa säädetään, sekä muilta asetuksen 7 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut tiedot on luovutettava ilman aiheetonta viivytystä, viranomaisen pyytämässä muodossa ja maksutta.

10 §

Ilmoitusvelvollisuus

Mediapalveluiden tarjoajien ja viranomaisten sekä julkisten tahojen, joilla on velvollisuus julkaista medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan tai 25 artiklan 2 kohdan mukaiset valtion mainontaa koskevat tiedot, on ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, kun tiedot on julkaistu. Ilmoituksessa on lisäksi mainittava, mitä tietoja on saatettu saataville ja missä kyseiset tiedot ovat saatavilla.

11 §

Valvontapäätös

Liikenne- ja viestintävirasto voi tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan velvoittaa sen, joka rikkoo medianvapausasetusta tai tätä lakia, lopettamaan rikkomisen ja velvoittaa tämän korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä kohtuullisessa määräajassa.

12 §

Uhkasakko

Edellä 9 §:n ja 11 §:n mukaan asetetun veloitteen tehosteeksi Liikenne- ja viestintävirasto voi asettaa uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

13 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 30 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1207/2020 ja
lisätään mainittuun pykälään uusi 7 momentti, seuraavasti:

30 §

Ohjelmistotoimiluvan siirtäminen

Jos määräysvalta muuttuu yrityskaupassa, joka on mediamarkkinoiden valvonnasta annetun lain (/) mukaan ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, tulee määräysvallan muuttumisesta ilmoittaa toimilupaviranomaiselle samaan aikaan yrityskauppailmoituksen tekemisen kanssa.

Toimilupaviranomaisten toimivalta määräytyy 25 §:n 3 momentin mukaisesti. Jos toimilupa-asia siirtyy Liikenne- ja viestintävirastolta valtioneuvoston ratkaistavaksi, valtioneuvoston tulee ratkaista asia kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on siirretty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 5 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Mediapalvelujen tarjoajien velvollisuuksista säädetään mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/1083 (eurooppalainen medianvapaussäädös).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 732/2015, seuraavasti:

22 §

Sillä, joka on saanut 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitettun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, on vastaava velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kuin vastaavassa lainkohdassa tarkoitettulla henkilöllä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö voidaan kuitenkin määrätä todistamaan 15 §:n 1 momentissa säädetyillä edellytyksillä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö saa myös todistaa 15 §:n 2 momentissa säädetyillä edellytyksillä 13 tai 14 §:ssä tarkoitettun henkilön ja muun hänen palveluksessaan tai apunaan toimineen henkilön asiassa. Lähdesuojasta säädetään lisäksi mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/1083 (eurooppalainen medianvapaussäädös).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

2.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 30 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1207/2020 ja
lisätään mainittuun pykälään uusi 7 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

30 §

Ohjelmistotoimiluvan siirtäminen

Ohjelmistotoimiluvan siirtäminen

Toimilupaviranomaisten toimivalta määräytyy 25 §:n 3 momentin mukaisesti. Jos toimilupa-asia siirtyy Liikenne- ja viestintävirastolta valtioneuvoston ratkaistavaksi, valtioneuvoston tulee ratkaista asia kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on siirretty.

Jos määräysvalta muuttuu yrityskaupassa, joka on mediamarkkinoiden valvonnasta annetun lain (/) mukaan ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, tulee määräysvallan muuttumisesta ilmoittaa toimilupaviranomaiselle samaan aikaan yrityskauppailmoituksen tekemisen kanssa.

Toimilupaviranomaisten toimivalta määräytyy 25 §:n 3 momentin mukaisesti. Jos toimilupa-asia siirtyy Liikenne- ja viestintävirastolta valtioneuvoston ratkaistavaksi, valtioneuvoston tulee ratkaista asia kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on siirretty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 5 §:ään
uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Mediapalvelujen tarjoajien velvollisuuksista säädetään mediapalvelujen yhteisestä kehystä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/1083 (eurooppalainen medianvapaussäädös).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

4.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
732/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

22 §

Sillä, joka on saanut 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, on vastaava velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kuin vastaavassa lainkohdassa tarkoitettulla henkilöllä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö voidaan kuitenkin määrätä todistamaan 15 §:n 1 momentissa säädetyillä edellytyksillä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö saa myös todistaa 15 §:n 2 momentissa säädetyillä edellytyksillä 13 tai 14 §:ssä tarkoitettun henkilön ja muun hänen palveluksessaan tai apunaan toimineen henkilön asiassa.

Sillä, joka on saanut 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, on vastaava velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kuin vastaavassa lainkohdassa tarkoitettulla henkilöllä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö voidaan kuitenkin määrätä todistamaan 15 §:n 1 momentissa säädetyillä edellytyksillä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö saa myös todistaa 15 §:n 2 momentissa säädetyillä edellytyksillä 13 tai 14 §:ssä tarkoitettun henkilön ja muun hänen palveluksessaan tai apunaan toimineen henkilön asiassa. *Lähdesuojasta säädetään lisäksi mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/1083 (eurooppalainen medianvapaus-säädös).*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20